

ANUL XV
Nr. 51 (555)
Sâmbătă
16 decembrie
1972
10 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Gânduri despre Republică

Republica noastră socialistă privește grav și cu o îndreptățită încredere spre viitor: este — de altfel — misiunea, menirea (cu un alt termen) funcția ei — a fi modalitatea adecvată, istoric necesară cu ajutorul căreia poporul suveran va reuși să înfrunte timpul, să se avinte spre viitor și să-l traverseze fericit: este funcția cu ajutorul căreia vom face cu demnitate față cerințelor tot mai complicate, ritmul tot mai viu pe care societatea modernă le impune, în mod obiectiv, tuturor popoarelor și statelor. Republica socialistă este formula politică, socială și sufletească prin care poporul nostru va rezolva fericit problemele tot mai complicate, solicitările tot mai rapide la care omul contemporan și organismele statale vor avea să se adapteze. Sint de-abia șase-șapte decenii de când se discută la noi, cu pasiune și argumente, asupra necesității industrializării. Sint abia douăzeci și cinci de ani, ceea ce pentru timpul istoric este extrem de puțin, de când, sub conducerea Partidului Comunist Român s-a trecut la o acțiune vastă, concertată și gândită a construirii unei struc-

turi moderne, singura ce ne poate ajuta să traversăm cu bine secolul douăzeci și unu. Formula adoptată atunci, la început, de partidul nostru, s-a dovedit a fi singura justă, singura capabilă să ducă repede spre progres un popor atît de înzestrat și o țară cu atîtea rămăneri în urmă în domeniul material: o dezvoltare planificată, multilaterală cu un accent puternic pe factorul industrial, cu precădere pe producerea mijloacelor de producție. Ne amintim, a fost foarte greu, condițiile erau extrem de dificile, a trebuit muncă și, adesea, eroism. Nici azi nu e prea ușor, dar optimismul nostru istoric se bazează tocmai pe faptul că aceea ce părea multora, acum un sfert de veac, imposibil, a fost realizat: e garanția faptului că și greutățile de azi, cu mult mai mici, vor fi rezolvate, azi cînd avem ce ne lipsea atunci, o bază economică solidă, cadre, experiență. Au fost sovăile și erori, cele mai multe îndreptate, n-are rost să ignorăm greșelile trecutului apropiat, n-are rost să ne lăsăm fascinați de ele și să ignorăm esențialul: masiva, impresionanta ridicare a României socialiste. Noi, cei ce sîntem în plin fenomen, avem unori tendința de a vedea mărit simple accesoriul și de a uita esențialul. Istoria, însă va reține în primul rînd impunătoarea ridicare a României socialiste. Nu e încă momentul să ne comparăm cu vechi civilizații industriale, dintre care unele au dispus de uriașe colonii; dar privind trecutul apropiat, privind spre țările slab dezvoltate ce au pornit pe alt drum decît cel socialist, avem motive să spunem grav: e bine!

Republica noastră privește spre viitor. A fi preocupat de viitor, a te gîndi cu seriozitate la el, a proiecta și planifica sînt deprinderi comuniste, atît de bine confirmate. A se proiecta în viitor, a se gîndi în viitor, a visa viitorul e propriu ființei umane și constituie grandezza sa. Constituie libertatea umană. Această tendință e cu atît mai importantă pentru un popor, pentru un stat. Se știe! Dar se mai știe, și că există mai multe feluri de a visa, de a imagina viitorul. Pentru unii, viitorul e o continuare în linie dreaptă a prezentului, o prelungire indefinită a prezentului, o translație a lui tale quale în viitor. Viitorul e plin de imaginație, dar, oricîte forme ar inventa el, niciodată el nu va fi o conservare impietrită a prezentului. devenit, atunci, trecut; aceasta ar contrazice tocmai funcția lui principală de transformare, modificare și inovare. Pentru unii, viitorul înseamnă o reînnoire a prezentului sau situație depășită a viitorului, sau la un moment revolut al istoriei, la o discutabilă vîrstă de aur. Or, evoluția este ireversibilă. Viitorul e puternic dar el nu ne poate înapoi nici copilăria, nici tineretea (celor ce au pierdut-o), nici o situație privilegiată (celor ce au pierdut-o), asta e natura lucrurilor. A visa la „imposibila reînnoire” — după fericită expresie a lui Marin Preda — a crede că viitorul înseamnă o reînnoire la o vîrstă socială depășită, e hipernav. Nu ne vom întoarce nici înapoi la Maiorescu, nici înapoi la Kant, nici înapoi la Platon. Trecutul este ireversibil. Chiar dacă, chiar atunci cînd forme sau formule ale trecutului reapar în conștiințe sau suprastructură ele se modifică al fel de mult încît devin altceva. Renasterea s-a dorit reînvierea clasicismului antic, prima republică franceză s-a crezut a doua republică romană, Napoleon s-a dorit Augustus — dar toate au fost forme noi, structuri noi și, firește, oameni cu totul diferiți. Există un mod de a visa la viitor care înseamnă anularea lui ca viitor și prezentarea lui ca trecut. Sociologia nu cunoaște învieri.

Visul nostru este leninist: noi visăm lucid posibilul îndrăzneț. Dar cine crede că proiecta în viitor, visul, planificarea, ce sînt libertate și creație umană, cine crede că ele constituie argumente împotriva determinismului, lichidarea lui — aceea se înseamnă. Determinismul nu poate fi eludat, determinarea poate fi doar înțeleasă și folosită inteligent. Viitorul se construiește în prezent și pornind de la el, de la înțelegerea exactă, lucidă a posibilităților acestuia. Posibilul este prezentul bineînțeles, iar viitorul înseamnă pentru noi posibilul. Iar dacă trecutul, ca atare, nu se mai poate repeta, aceasta nu înseamnă deloc că el n-are constituit o forță reală, totdeauna bivalentă. Dacă trecutul nu poate anula viitorul, nici viitorul nu poate anula trecutul ca istorie a individului, a fenomenului, a colectivității. Noi, marxștii, sîntem istoriști și susținem că numai înțelegerea justă a trecutului, a istoriei, poate duce la o concepere realistă a posibilului. Trecutul a creat prezentul, iar acesta e un dat de la care pornim în construirea viitorului. Construirea mentală a viitorului fie ca proiecție statică a prezentului, fie ca o compensare a frustrărilor trecute, fie ca o retrăire a unor situații epuizate e o iluzie retrogradă, infantilă, nepunincioasă din care a fost izgonită imaginația

Paul Georgescu

(Continuare în pagina 2)

Brevet de zbor

Intr-o convorbire memorabilă cu mult regretatul Miron Radu Paraschivescu despre scriitorii cei mai tineri pe care acest om de conștiință îi ocrotea și îi încuraja cu o dragoste exemplară, — „păguboasă”, spunea el, singura iubire justificată integral, nepur-tînd în ea decît riscul aprecierii, risc luat în primul rînd de cel cărui talent se recunoștea, grea povară! — cuvintele următoare mi-au răsunat în mod special atenția, găsindu-le azi, în 1972, o putere de definire și mai cuprinzătoare pentru cea mai tinăra generație de poeți și de prozatori: „Marea acestei producții literare ce nu poate fi raportată unei categorii consacrate e tocmai profunzimea și prospețimea simțirii, de unde un foarte personal timbru de exprimare, fuga de retorism”.

Cu mulți ani în urmă, Geo Bogza pornea cu o echi-pă de patru sau cinci scriitori la „Tăbăcărie” pentru acea dimbovițean „Douăzeci de ani după”, pentru acea confruntare cu oroarea descrisă în trecut și pe care el (înșușeapă) s-o vadă ștersă de pe fața pămîntului chiar în prezența timizilor candidați la faima literară (așa cum altădată erau băuții măr ci-va copii la trasarea unui hotar, să ție minte toată viața ce stabiliseră atunci între ei oamenii mari, fiindcă nimic din cîte se uită, nu se uită mai greu decît durerea fizică sau morală). Suind la etajul al cincilea, în apartamentul antisepctic și luminos, avînd aerul unei clinici de înaltă specialitate, tinerii reporteri își citiseră pe rînd articolele cu emoția cuvenită, apoi ur-mase un tratament aspru ca de la meșter la călfă, o nemiloasă punere și ciocănire pe niciovală a cuvintu-lui, dacă rezistă sau nu, și dacă el e cel mai bun inter-pret al celor văzute. Atîta rigoare nu putea să nu te agaseze, dîndu-ți în același timp senzația ciudată că deși în mod latent, o armă absolută, cuvîntul, de care habar n-aveai, și că de felul cum este el folosit, depinde, — lucru rar și ciudat, — însăși realitatea. „Să ai fantezie, să fii năzdrăvan!” a spus Geo Bogza în septembrie 1964 cînd i s-a înmînat premiul Organi-zăției internaționale a ziaristilor. Poți să înțelegi prin această frază ritmată ca un vers-chee dînt-o ars poetică vizionară, că în tot ce scrii e nevoie de o ardere ce descoperă lucrurile latente noi, surprîn-zătoare: că ce numim noi cotidian se cere protecat cu îndrăzneală în viitor; că o literatură umană, — și alta nici nu știm cui i-ar putea fi destinată, — nu e posibilă fără culoare umană, fără invenție umană, fără inten-sitate umană.

Dar, mai e și celălalt aspect, al promovărilor ușo-are... La capătul unui interviu mai vechi de o rară acuitate și de un rar simț al răspunderii, poetul Eugen Jebeleanu, vorbind despre lipsa de rigoare a cri-ticilor și a autorilor înșiși, făcea amara reflecție: „Nu de putine ori scriitorul a fost „ajutat” să expună în vitrinele librărilor rebuțuri, și aceasta grație nu numai faptului că el, romancierul sau poetul, n-a izbutit în lupta cu sine însuși, ci și concursului dat de unii — zi-le! — piloți fără brevet de zbor”. (— Sau cu puține ore de zbor. — Sau cu brevetul picat din lună. — Atîtea aterizări forțate!). Amărăciune peste care un citat final din Rimbaud „Știu să salut astăzi frumusețea!” — strigătul Marelui Copil al Comunei — așterne lumina, speranța timpului nostru din urmă.

Din spusele celor trei scriitori români sus amintiți reiese un sentiment comun de generozitate, de forță a spiritului, de tinerețe artistică, ferită de orice egoism care ar face să rupă șirul generațiilor creatoare, dacă acest șir însuși nu te elimină ca pe o verigă prea slabă, cînd ești egoist, ca pe o verigă insuficient de puternică pentru a sluji întregul în mersul lui către perfecțiune. Ei au fost todeauna preocupați de scrișul celor tineri și de direcția majoră a acestui scriș.

Iată de ce la apariția volumului „Scriitorii tineri în reportaj”, dedicat împlinirii unui sfert de veac de la proclamarea Republicii noastre, carte spontană, rodul năzuințelor poezilor și prozatorilor tineri care au găsit în paginile revistei Luceafărul un cîmp larg de exercițiu și de afirmare, ne gîndim la recomandările celor trei scriitori. Mai mult decît valoarea aris-tică a lucrărilor tinerilor condeiieri, dorim să cunoașcă realizările patriei noastre, se cuvine subliniaț faptul de conștiință, voința lor frumoasă de a colinda țara și de a relatea în imediat, în văzul și auzul tuturor, în mijlocul contemporanilor țai. Artă lor, alîndu-se la început, găsește însă de pe acum re-sursele scrișului adevărat, calea optimă.

Acești tineri trebuie încurajați. Ei au în față vil-torul, și, prin sinceritatea, prin pasiunea, prin sponta-neitatea investigației lor, pot aduce spre noi cu un ceas mai devreme acest viitor, în viziunea lui artistică.

Constantin Țoiu

Ninsori

Un buciom viu te-ncepe cu răcoare, în ierburi fluviu domolește spuma. Atît de simplă aspra ta splendoare ca solz de stea și-a mlădiat cununa.

Se-nvolbură mari vînturi la zenit, ninsorile alunecă spre sud, galopuri nesfîrșite se auz, ecoul lor de lună s-a izbit.

Aici o casă, dincolo un riu, altundeva străbate veșnicia, tu, basm fertil, lumina mea de griu mai mult ca totdeauna, România.

Nicolae Cabel

Ulei de
GH. PETRAȘCU

Confruntare cu timpul

Reeditarea e un gest firesc, comun tuturor culturilor moderne. Cărțile de audiență generală, cele care și-au cîștigat faimă, prin valoarea lor aparte, „bestsellers”-urile, operele intrate în bibliografia școlară, scrierile care dezbate probleme realitate acute intră într-un atare regim. Punctînd, de fapt, opți-uni ale publicului, nevoi ale pieții, latuiri ale politicii promovate de cutare sau cutare casă de editură. Evident, de la meridian la meridian, reimprimările sînt dictate de con-siderente particulare. Nu neapărat, în ce privește boiestica, de calitatea intrinsecă a lucrării repuse astfel în circula-ție. De la caz la caz intervin factori de ordi-n divers. Adesea extraartistici, subord-nați unei sociologii a succesului, alimentați la rîndul ei de circumstanțe care rezervă literaturii un rol ancilar. Departe, oricum, de mult, rîvnita situație a unui destin merit de infrumusețea conștiinței umane. E dincolo de orice discuție că în geografia noastră, ca fenomen caracteristic, reîmpărtirile nu stau, îndeobște, sub semnul mercantilizării sau al obediinței la critica orală. Stau sub sem-nul deliberării, al lucidității, al intenției de a menține în conștiința colectivă demersuri literare cu aviz corespunzător. Așa se expli-că interesul acordat clasicilor, autorilor de referință, precursorilor. Sau valorilor con-temporane competitive a căror prezență, prin reeditări, se impune în chip necesar.

Aparent, lucrurile sînt simple. În măsura în care fenomenul stă sub constelația unor criterii, iar actul repunerii în circulație a unor texte epuizate stă sub semnul res-pabilității culturale. Problema nu se pune, se înțelege, în legătură cu scriitorii a căror operă a fost ratificată de timp și a intrat în circuitul eternității. Ci cu aceia aflați încă în fața dialogurilor neîncheiate cu actuali-tatea. Mulți velleitari, ameții de trecerea pe care o carte sau alta semnă de ei a avut-o, de faptul că tirajul în care a fost ca scoasă n-a făcut față cererilor, de știrca că titlul respectiv a fost sau e solicitat la o librărie sau alta. Sint acestea argumente suficiente, menite să conducă la reîmpri-marea cărții? Fără îndoială că nu. O dată pen-tru că altele pot fi false. Absența în ci-tiva librării, cartea în cauză poate fi găsită, în schimb, în rafturile sau în standurile al-tora. Numărul de exemplare distribuite pe rețeaua comercială satisface, apoi (nu ara-reori), nevoile reale ale pieții. Pe de altă parte, explicăta succesului nu rezidă tot-deauna în calitatea intrinsecă, obiectivă a lucrării, ci în interese conjuncturale. Viuva poate avea temeuri diverse.

Problema e ce fel de succes a înregistrat titlul în cauză. De stîmă? Comercial? De prestigiu? Dacă nu cumva cititorii, după ce au parcurs paginile cărții, n-au mai trăit sentimentul de a le relua? Dacă, peste zile, luni sau ani, memoria lor afectivă mai păstrează ceva din senzațiile simțite la prima lectură? Dacă aprecierile criticii vin în in-timpinarea celor ale istoriei literare? O carte e un semn al epocii, al gustului și preferințelor acesteia. Intrebarea, spre a justifica reeditările, e dacă generațiile ulterioare o acceptă și ca semn al lor. Dacă, altfel spus, ea își depășește propria-i limită

istorică și se înscrie, prin universal și mes-sajul ei, în orizonturile actualității. Succesul inițial presupune, într-un atare context, ideea succesului de durată. Asigurat, de cînd e lumea de valoarea opereii. De vocația a-cestuia de a fi reprezentativ, elocventă, utilă. O a doua sau a treia ediție echiva-lează cu un act de recunoaștere publică, ofi-cială. Cu o consacrare. Responsabilitatea reeditărilor revine însă integral editorilor, care, fac astfel implicit selecții, orientează sensibilitatea jubiturilor de frumos, con-struiesc edificiul culturii, fixează punctele de reper. Rolul politic al editorului este și-și evident deoarec în funcție de sistemul de referințe sugerat de istoria literară și de preferințele actualității, el este chemat să inițieze opțiunile.

Selecțiile sînt semnificative, indicînd re-ferințe incontestabile: voci distincte, perso-nalități, nume și titluri pe care se înteme-iază istoria beltristică române din ultimul sfert de veac. Să ne amintim cîteva. Proza-torii ca M. Sadoveanu cu Nicoară Potcoavă; G. Călinescu cu Bietul Ioanid și Scribul negru; Camil Petrescu cu Un om între oam-ni; Zaharia Stancu cu Deseuil, Pădurea nebrună, Sătra. Ce mai te-am iubit; Marin Preda cu Moromeții, Intrusul, Risipiții; Eugen Barbu cu Groapa, Șoseaua Nordului, Principele; Laurențiu Fulga cu Alexandra și Infernul; Titus Popovici cu Străinul, Seica, Moartea lui Ipu; Pănuș Neagu cu Incerul a șfritat; și Tudor Arghezi, Al. Philippide, Demostene Botz, Mihai Beniuc, Eugen Jebe-leanu, M.R. Paraschivescu, Virgil Teodo-rescu, Radu Bourbanu, Maria Banus, Nina Cassian, Mihai Dragomir, Geo Dumitrescu, St. Aug. Doinaș, Nicolae Labis, Nichita Stă-nescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu (și nu sint singurii etichetii) figurează în manualele școlare. Cicluri întregi intră în antologii per-sonale sau colective. Piese semnate de Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Al. Mirodan, Paul Everac, Ecaterina Oproiu ș.a. sînt re-luate, stagiune de stagiune, pe scenele di-verselor teatre din țară. Fenomenul e expli-cabil prin atenția acordată de cititori și de spectatori literaturii în general și, cu deose-bire, celei care concretizează sensibilitățile omului de azi, interogațiile, dramele și aspirațiile lui, dimensiunile sale afective, ra-porturile sale cu sine, cu semenii, cu isto-ria, cu destinul. Nu e greu de observat că numitorul comun al demersurilor lirice, e-pice sau dramaturgice evocate este umanis-mul. Că sensul acestuia e socialist. Cum nu e dificil de sesizat, în toate cazurile a-mintite actualitatea motivelor explorate, ca-racterul constructiv al viziunii, originalita-țea expresiei. Unii dintre protagoniștii îm-bină succesul de stîmă cu acela de popu-laritate. Colecții prestigioase ca „Biblioteca pentru toți”, „Arcade”, „Ne varietur”, „Ly-ceum”, „Biblioteca școlară”, „Albatros”, „Romane de ieri și de azi” etc., scoase de una sau alta din editurile noastre, asigurîndu-le izbînda și audiența. În fond, o vîgu-roasă confruntare cu timpul și cu publicul se săvîrșește permanent. Viitorul începe azi mai devreme.

Aurel Martin

O zidire ideală

Ninge pe hotarele copilăriei în somnul albinelor toată noaptea viscolul fluieră ca privigheltoarea

dacă privești pădurile și navele vezi culorile suverane ale stemelor cavalerii dilemei sfîrșind sub luceafăr

adu-ți dar aminte o liră glorioasă descoperită în tronurile și fîntinile cîntătoare din paștile de pace ale Oraviței

viața ta însăși fiind o zidire ideală peste care zăpada se așterne în decembrie mai pură decît o visare de flaut

Ion Cocora

ÎN ACEST NUMĂR:

Dintr-o zi necunoscută—proză de D. R. Popescu
Umanism și spirit republican
în istoria culturii române—de Alexandru Duju
Poeme de: Dumitru M. Ion, Paul Emanuel,
Ana Mureșanu, Constantin Olariu, Suzana Delciu,
Ion Drăgănoiu, Emil Manu

(Urmare din pag. 1-a)

creatoare și libertate. Construirea mentală a viitorului ex nihilo. În impozițiile...

Reiese deci bivalenta trecutului ca tradiție multiplanară. A dori să-l prelungești...

Istoria literară a înregistrat, la noi, succese impresionante (pe care publicistica...

cronica literară

Ion Bănuță: „Panorama focului albastru“

Cum rezultă și din lista titlurilor inserate pe clapa copertei a doua a...

cizarea că de la modelul antonpannesc pornesc cel puțin două direcții sensibile...

lenție: „Contrariile se pierd în dolul noștru.“ „Fiecare verde de ciorăre / gânduri...

• Editura „Albatros“, 1972

Petre Ghelmez: „Lynxul“

După un prim moment de stagnare într-o viziune festivizată, (Germania), 1967 și după un altul...

din poemul Plângerea lynxului: „Mi-e mișcă și mie de tine, / Imi spuse Lynxul...

ăzut, / la răscuri / de drum, / ars, / Impleticit / astru? / Locul / este / ars...

• Editura „Eminescu“, 1972

Nicolae Ciobanu

Sütő András: „Un leagăn pe cer“

Un leagăn pe cer este titlul versiunii românești, exemplar realizat de Romulus Guga...

ciștiguri de ordin sufletesc. Se simte, pagină de pagină, că acest interval de reînnoțire...

zece, al deceselor — același. În 1927, când m-am născut și eu, am venit pe lume...

Ilie Constantin

Desen de VERA HARITON

cererile de a scruta o epocă apropiată istoric, cea a anilor cincizeci.

Un amestec seducător de poezie și umor îl caracterizează pe Sütő András...

Un leagăn pe cer — carte în care de multe ori surusul de pe buzele autorului...

Ilie Constantin

Desen de VERA HARITON

MARIA BANUȘ

Oricine și ceva

Editura Cartea Românească, 1972

În linia poemelor cuprinse în Portretul din Fayum (1969), noul volum al Mariei Banuș...

dind / din sacnacu / la roșiorul cu chipiu. / — Tu însă-ascuți de-a ta țară...

săpători în noroi, nu levitii... / Sobolanul în minecă / Pinza se-nțeneacă / Degeaba fugă-n culor...

jurnal de lectură

BARBU ALEXANDRU EMANDI

La propriu și la figurat

Editura Cartea Românească, 1972

Un volum de „versuri satirice“ publică Barbu Alexandru Emandi, autor sau coautor...

VALERIU GORUNESCU

Metope

Editura Cartea Românească, 1972

Un versificator tenace este și gălățeanul Valeriu Gorunescu. Părerea autorului...

Mircea Iorgulescu

• Editura „Kriterion“, 1972

Umanism și spirit republican în istoria culturii române

În istoria procesului de elaborare a valorilor care au constituit repere intelectuale ale diverselor societăți, prin modelele existențiale oferite colectivităților și prin modelele de umanitate propuse conștiințelor, legătura dintre umanism și proiectele republicane este constantă începând din epoca modernă a civilizației europene. Din momentul în care gândirea rațională și-a început expansiunea în direcția organizării unei cetăți a oamenilor, investigația tot mai aprofundată a naturii umane, definită în termeni tot mai concreți, s-a îmbinat cu deschiderea perspectivelor de viitor, menite să asigure membrii acestei cetăți o participare tot mai largă la viața în comun; problematica intelectuală s-a angajat, tot mai decis, în dezbaterile chestiunilor politice, a treburilor care priveau pe toți, în res publica. Chiar atunci când formulările au fost dependente de o analiză încă incipientă a mecanismului social și de o definire încă nematurizată a aspirațiilor umane, definirea omului prin și pentru societate a rălatat culturii cetățenești, spiritul republican.

Regăsim această îmbinare, în bilanțul cultural pe care-l întreprindem sub perspectivele deschise vieții sociale în ultimii 25 de ani. Deoarece noile dimensiuni date formelor de activitate intelectuală reprezintă tot altfel modalități noi de înțelegere ale semnificațiilor procesului de elaborare din cadrul colectivităților care ne-au precedat pentru a înțelege treptele parcurse de o conștiință în evoluție, ca și întregul proces de acumulare ale unor cuceriri ale gândirii ce reprezintă pentru noi „moștenirea înaintașilor”. Cultura zilelor noastre este rodul marilor realizări pe care altădată Bălcescu le numea „mersul revoluției la români”, este rodul înfăptuirilor ce-au transformat adnc existența societății noastre timp de un pătrar de veac. Ea se împlinește în munca pe care o desfășurăm în prezent și prin orientarea pe care i-o dăm în planurile noastre de viitor. Dar tocmai această vizionare amplă ne ajută să scoatem la lumină zăcămintele trecutului, acela care formează a-vuția noastră spirituală și care ne dau o încredere sporită în lucrul nostru cotidian. Cercetarea trecutului pune, astfel, în lumină o ascendență prețioasă care ne dezvăluie o nelămurită voiață de a acționa asupra firii umane pentru a-l da plenitudinea ce stă astăzi în centrul atenției colectivității noastre, animată de programul dezvoltării sale multilaterale.

Or, semnificativ, în această privință, este faptul că până în anii noștri nu s-a vorbit despre etapa umanismului românesc. Este o cucerire a istoriografiei recente această conturare a perioadei în care activitatea tipografică, avântul învățământului, expansiunea scrisului marchează o nouă treaptă în viața culturală a societății noastre. Scriitorii denumiți de istoricii literari anteriori drept „croniciari”, ne apar astăzi ca adevărați gânditori care, cu un evident spirit critic și cu o vigoasă încredere în capacitatea cuvintului scris de a participa la plămădirea actualului istoric, au cristalizat o tradiție de cultură, au imprimat un spirit civic creației intelectuale și au introdus perspectiva istorică în desfășurarea activității umane. Ei ne vorbesc despre atașamentul față de obște, încep să clarifice conceptul de „popor” și propun cititorilor lor un ideal civic. În mod evident, studiul existenței materiale și al procesului de formare a ideologiilor s-a încheiat cu concluzii prețioase în cercetările care ne-au restituit condițiile de elaborare a operelor lui Mircea Costin, locul Stolicului Constantin Cantacuzino printre contemporani, legăturile creației lui Dimitrie Cantemir cu umanismul renascentist, ca și întreaga densitate intelectuală din acest moment în care au fost „raționalizate” domeniile tradiționale de lucru cărțuresc. Mai mult, etapa umanistă ne apare astăzi ca un punct turnant în istoria mentalităților, de ea depinzând mare parte din miscarea ideilor care a dus la cristalizarea patrimoniului cultural în epoca pașoptistă. În epoca de pregătire a anului 1848 doctrina umanistilor, amplificată de iluminisții care au pus un accent deosebit asupra problemelor sociale și politice, a devenit o sumă de adevăruri capabile să alcătuiască premisele teoretice ale practicii revoluționare.

Atență la momentele de cotitură din cadrul evoluției istorice, cercetarea recentă a dat epocii luminilor adevărată ei semnificație de început al epocii moderne, deplasând, astfel, jaloanele fixate de istoriografia anterioară, care considera că spiritul „modern” se manifestă din secolul XIX înainte. Lucrările despre lupta politică și culturală a transilvănenilor, despre mișcarea ideilor din Principate, în secolul XVIII, despre confluența activității cărțuresce desfășurate pe întreg teritoriul român, au pus în lumină date și interpretări învingătoare ale progresului decisiv înregistrat de spiritul civic și de

conștiința culturală ce se atașează aspirațiilor majore ale națiunii.

Între modul în care era prezentată și peste șase decenii în urmă formarea spiritului public român, sub influențe străine, și investigația pertinentă a coordonatelor formării ideologiei pașoptiste, distanța este considerabilă. Pe același traseu al reevaluării istorice se înscriu și monografiile compacte sau analizele de detaliu consacrate unor curente de gândire din epocile mai recente. În ansamblu, toate aceste contribuții recompun o nouă imagine pe care societatea noastră și-o face despre trecutul ei. În privința unor etape mai îndepărtate două neajunsuri credem că persistă încă în fața cercetătorilor de istorie culturală: primul, acela ridicat de critica filologică cu velleități estetizante; al doilea, acela creat de exegeza limitată la operele scrise. Un al treilea neajuns este antrenat de prima pereche: definirea experienței intelectuale din societatea română.

Ne referim în primul rând la analizele întreprinse asupra creațiilor „particulare” (cum spunea unul din romanticii noștri), care se desprind din fluxul gândirii; propunându-și să redea „frumosul” și „grația formei” creionată de marii artiști, criticii atenți numai la „valențele” textului, purced printr-o analiză filologică spre concluzii estetizante, realizând un conglomerat atrăgător dar unilateral. Desfășurarea în timp a gândirii

niului al doilea și a creat secole de-a rândul opere impunătoare, s-a decis, în secolul trecut, să devină tinără și să se încadreze într-o comunitate europeană, spre care năzuise constant prin manifestarea unor forme de classicism, iluminism, preromantism, toate „întârziate”; alți interpreți se-au explicat cît de fructuoase au fost influențele venite din afară asupra viziunii despre lume a unei populații rurale care nu creșea decât „Miorița” și alte câteva mii de versuri și fusesse scufundată de cărturari lipsiți de orizont într-o „epocă întunecată” și, la rândul ei „întârzia”. Începută din două părți, cu tehnici deosebite, fresca redă surprinzătorul chip al

ALEXANDRU DUȚU

unei tinere femei aflate cu jumătate de trup în atmosfera pastorală a lui Boucher și cu cealaltă jumătate în lumea fantastică lui El Greco. Trezind dincolo de limitele acestor „specializări” moștenite de la vechea istoriografie, cercetarea actuală poate restitui o imagine autentică a istoriei noastre culturale, vie prin mesajul său umanist și democratic. Angajarea noastră în viață ne distanțează enorm de cercetarea întreprinsă de interpreții altor culturi claustrale în domeniul lor îngust ca într-o citadelă. Modul în care s-au transmis elemente ale unui sistem de valori la altul și ale unui model de umanitate la altul, continuând să fie prezente în gândurile și actele noastre de azi, ni se dezvăluie cu o mai pregnantă acuitate. Reperetele și modelele apar în-o continuitate, redată de procesul istoric și atestată fără echivoc de studiul global al măturilor trecutului; o continuitate ce a urmat direcția unei treptate deschideri a activității culturale, spre membri întregii colectivități. Intemeiată pe acest proces evolutiv, marcat de tensiuni ideologice provocate de interese sociale și politice contradictorii, interpretarea noastră poate recupera o experiență intelectuală, pe care o analiză redusă la spectacolul dat de interpretul actor o fracturează iremediabil. Deoarece investigarea tensiunilor în succesiunea lor istorică poate pune în lumină permanențele ce s-au transmis până la noi, și participă la elaborarea valorilor contemporane.

La o analiză atentă a vieții culturale din secolele îndepărtate, se impune constatarea că în perioada „slavonă”, raporturile nu s-au redus la contacte cu culturile sud-slave, așa cum în perioada „influenței grecești” nu s-au limitat la contacte cu cultura neogreacă. Pînă în secolul XVII, utilizarea limbii slavone ca limbă oficială a facilitat contactele cu literaturile sud-slave, prin intermediul cărora a pătruns cu precădere literatura bizantină; limba greacă nu a luat locul slavonei, deoarece între timp limba română devenise limbă de cultură. Limba greacă a fost o filieră pe care au pătruns alte opere bizantine, opere antice, precum și câteva creații din cultura neogreacă și mai numeroase din culturile apusene, care au fost cunoscute și prin lecturi făcute în original; aceste lecturi fuseseră practicate de un grup care și-a însușit, de timpuriu, limba italiană și mai târziu limba franceză. Ce dovedește ereditatea operelor? O orientare constantă spre literatura clasică bizantină (ca și în literatura veche rusă și slavă) și spre cea populară, apoi o orientare spre literatura clasicismului elin (facilitată de filiera neogreacă), concomitent cu impulsuri baroce și apoi neoclasiche venite din Occident. Apare în lumină o vădită preferință pentru sursele clasice, receptate în condiții care reliefează caracterul „popular” al culturii române: din cultura imperiului de Răsărit, prin filieră slavonă, au fost culese, în special operele de largă audiență, cultura bizantină pentru popor, apoi creații de caracter similar din cultura neogreacă și scrieri din alte literaturi europene, care au dobîndit acest caracter prin remodelare.

În ansamblu, o formă de classicism care nu se regăsește în masivele opuri filologice, ci în atașamentul față de „paideia” antică, evocata de conceptul „pedeapsă” care duce omul spre desăvîrșirea asigurată de însușirea tuturor elementelor prețioase din experiența înaintașilor (fapt care-l face pe Cantemir să scrie în *Divanul* că „a pînțirilor datorie iaste ca pedeapsindu-i pe fii a-i întemela”); viața intelectuală nu trebuie căsătită numai în registre școlare și în parafrazări de texte predate în academii priariere, ci și în atestările care vădesc formele de transmitere a experienței de la o generație la alta prin „paradosis”, care, spune același Cantemir în *Istoria ieroglică* este „învățătura necrisă, din

gură în gură lăsată, ce învață fiul de la părinte”. Urmărind modul în care „cărțile de înțelepciune” ne restituie evoluția mentalităților, dar și rolul pe care aceste scrieri l-au jucat efectiv în primirea ideilor, se impune atenției cercetarea învățăturilor „de la gură la ureche”; deoarece colaborarea normei scrise cu zicala și proverbul, cu „vorbă aia”, cum spune Creangă, a fost permanentă și ea este aceea care ne poate face să înțelegem dezvoltarea procesului de cultivare în civilizația noastră. După cum ne luminează sensul îmbinării extrem de grăitoare ce se află în termenul „politie”, care desemnează „tot nordul cetății”, precum și suma de calități întrunite de omul cultivat, de cel „politic”, deci slefuit în viața cetății. În asemenea cuvinte apar scînteieri ale contactelor dintre umanismul civic și atașamentul față de obște care se au realizat în cultura română, prin colaborarea scrisului cu oralitatea.

Pînă în secolul XIX, determinată a fost în mod incontestabil evoluția economică lentă; dar elemente prețioase pentru înțelegerea proceselor petrecute în viața intelectuală ne procură și acea ereditate a operelor care, concis vorbind, indică existența unei „deschideri”. În cadrul inițial, perpetuată datorită faptului că aristocrația nu a constituit pe nivelul său, o cultură desprinsă de aceea a nivelului popular. De aceea, aplicarea unui criteriu pur lingvistic în definirea unor perioade este cu desăvîrșire superficială.

Evoluția economică lentă nu înseamnă însă o dezvoltare lineară lentă, deoarece în anumite răsturnări de stabilitate politică, viața economică a putut ajunge la o înflorire care reducea rapid societatea română în circuitul economic european. Iar aceste momente coincid cu intervalele de timp în care creația s-a dezvoltat masiv, cu vădită tendință de a recupera anii de inerție impusă de calamități și opresiune. În această voință de a crea, care izbucnește în momentele favorabile activității intelectuale trebuie recunoscută nu numai o energie continuu stăvilită, dar și o viață mentală cu caracter permanent care este privată de posibilitatea de a se exprima și care „recuperează” ori de câte ori dispune de condiții favorabile. Este evident, în asemenea condiții, că ceea ce a trebuit să se rezume la esență (și am amintit în acest sens numai afirmația lui Mircea Costin că își redactează lucrarea știind că nu o poate tipări, deci, în condițiile dorite), în alte circumstanțe ar fi putut să treacă dincolo de limitele „patri-

EMILIA BABOIA : „Stăpin pe forța apelor”

DUMITRU M. ION

O pildă de laudă a puterii vinătorului

Vinătorul aruncă ziua pe ziduri. Poartă coif de răcoare și zale de rouă. Nu are privire și nici nu aude. Numai se-arată.

Niciodată nu poate să fie atins: Se ascunde în ochiul celui care-l urmărește; Cine trage în el propriul său ochi își ucide.

Ei bate vîntul și-ndeamnă Ităite de cîini să-l muște în fiecare clipă Să nu încerce a învîța Să moară.

Viețuitoarele senine

Cum să dorm ca pădurea tăiată De copilul pădurar?

Viețuitoarele senine urcă în muntii — Turme ca apele albe împodobite Cu pietre de lină.

Cîinele urlă la gura vizuinei unde Adorm copiii poeziei.

Pe-aproape pașiști cu crini de singe Se frămîntă vestind întoarcerea mamei.

O, cade cu labele pe ea lumina Și ea-și arată pieptul cald și tulburat De-un trandafir sălbatec, de un trandafir...

Copilărie

Copilăndrul înopăta pe lac cu miinile Sub cap plutea îndelung gîndind La muritoarele semne cerești.

Știam că năluca din căruța de cire Se-arată; atît de tinără Ea imi iubesc copilul.

Eu îl ademeneam legîndu-l cu lanțuri în pădure

Ah, imi era teamă cumplită De vrăjitorii în haine de lup.

Îi păzeam cu pușca întînsă nu mișca Miinile, capul; poate doar gîndul!

Dar în pădure gîndul nu poate fi văzut Și nici împușcat. El parcă privea Prin vitralii-oriizontul.

Îi dezlegam miinile, picioarele. El făcea un pas, doi pași, furtună alerga Către lac...

Dar năluca plutea împușcată.

Casă, întunecare cu turnuri

Casă, întunecare cu turnuri, Tu ești scorbura în care inima mea Bate-aruncînd valuri pe lacul flămînd.

Să tragem podul fiindcă ziua S-a pierdut în lina turmei pașnele. Miine dacă ne vom trezi ce va fi?

Hăițași surizînd, cîinii murînd Pe plăcure de-a alerga prin pădure, Căi surpînd roua-n pămînturi.

Și tu alături, copil, purtînd armele mele, Plăpînd scutier plecat prima dată Să afli că vinătoare-i răzmeriță-n pădure?

Sedeam la masa întunecată; mîncam fermecate aripi de porumb

Sedeam la masa mea întunecată: Iubita veni plutînd.

Imi arată fulgere oarbe Și căzu la picioarele mele.

— Dormi, dormi, porunceam deodată Și mîncam cîteva fermecate aripi De sălbatec porumb.

Bătea vîntul în pădure; cred că sosea Durerea de moarte.

— Cine ești, atît de tinăr, atît de singur, La masa încărcată și deasupra ta

Arborele se zbate ca un pește-n văzduh. Ca un pește de fier?

Cine ești, inconjurat de cîinii albi Și cîinii albi în hora celor negri — Să fac un semn să te sfîșie?

— Dormi, dormi: în aripa porumbului Sunt frunze și ierburii care foșnesc Cîinii nu se-ngrasă cu frunză și iarbă.

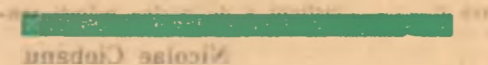
Mă dor fulgerele care stau la masă cu mine Mă bleiulesc minele lor cu miros de cimbru,

Ah, mă tot legăn și nu știu să plîng: Ti-aș spune cum rid vulpile în grădina

De nu m-al fi văzut vreodată cît de singur Și cum pleacă în veșminte de urlete: Aș fi.

ANA-MARIA SMIGELSKI : „La mulți oni, Republica”

VASILE BABOIA : „Cocoșii și ciocirlio”

se refugiază într-un fel de ramă convențională ce se numește „context social-economic” general, înăuntrul căruia însă ritmul evoluției mentalităților înghețată.

Limitată la operele scrise, exegeza literară care face istorie, caută, concomitent să redea o mișcare de idei și să reconstruiască o galerie de personalități, trecînd sub tăcere faptul că, pînă în epoca luminilor, scrierile nu au reprodus decît gândirea unor grupuri sau clase sociale.

Este vorba, credem, de urmări ale specializării excesive care renunțase să mai îmbrățișeze existența umană în varietatea manifestărilor ei; și de aceea istoria culturală se lovește mai curînd de perpetuări ale unor asemenea tendințe, sensibile în incoerența ce apare între analiză și concluzii, decît de atitudini clar conturate. Dar neajunsurile odată puse sub lumină, grăbesc procesul de închegare a unei imagini autentice și atît de necesare.

Concentrîndu-se numai asupra unui grup de texte, pentru a înfățișa „frumosul” (care, evident, face parte din ideologia unei societăți) sau urmărind afirmarea geniului, critica pozitivă ca și cea romantică de altfel au transformat contactele dintre culturi într-o nelămurită migrație a temelor și motivelor care, la un moment dat, poposeau în laboratorul unui scriitor. Un inventar rapid al traducerilor, preluărilor, imitațiilor se încheia cu stabilirea unui coeficient de elemente necunoscute care — se presupune — formau aportul original al creatorului; iar dacă acesta era „genial”, coeficientul putea releva modul original de creație al unei colectivități care glăsuia prin intermediul lui. În acest sens, unii interpreți ne-au vorbit despre o societate care, după ce s-a închegat la începutul mile-

VASILE BABOIA : „Cocoșii și ciocirlio”
Lucrări din expoziția jubiliară „Republica 25”, deschisă la Muzeul Simu

arhale” dacă teritoriul țării nu ar fi fost frecvent transformat în „maidan de războaie” (cum spunea Grigore Rîmniceanu) și dacă domeniul cultural nu ar fi fost frecvent supus unor intruziuni forțate, pornite din planuri de adjudecare politică.

Dezvoltată în permanente relații cu vecinii, cultura scrisă română a beneficiat de aportul cărturarilor atrași în centrul român din Balcani. În conviețuirea cu intelectualii sași și maghiari, mișcarea cărturarilor s-a animat în Transilvania, într-un climat favorabil muncii spirituale. Ca orice cultură, cea română a progresat datorită reevaluărilor, datorită tensiunii dintre fondul moștenit și noile achiziții, din care o bună parte au constituit-o preluările din creațiile altor societăți.

Pe acest filon, sintezele realizate relevă „năzuinți formative” proprii unui popor care își afirmă, treptat, personalitatea. Din această perspectivă, este dificil de a mai deschide un proces cultural „vechi” care s-a complăcut într-o lume „patriarhală” sau s-a lăsat supusă influențelor „străine”. Dominată frecvent de condiții impuse din exterior, viața intelectuală s-a dezvoltat continuu, îmbogățindu-se prin asimilări din culturile vecine și cele mai îndepărtate, participînd intens la arii diverse de civilizație, prin sensul dat preluărilor în urma retopirii lor în fluxul continuu al cugetării ce a îndrumat acțiunea și a primit lecțiile ei. Iar această participare activă o pun în lumină acele permanențe pornite dintr-un fond străvechi care se prelungesc pînă în zilele noastre) reliefind caractere specifice unui mod de a crea și de a orienta procesul „cultivării”. Asemenea trasee luminoase permit, totodată, urmărirea direcțiilor conștiinței culturale, din momentul cristalizării patrimoniului cultural și pînă în zilele noastre cînd în cultură se reflectă mentalitatea unei societăți integral active, total angrenate în crearea bunurilor materiale și spirituale, condiție optimă pentru elaborarea unei culturi cu adevărat superioare, în care tradițiile pozitive se îmbină cu năzuințele de viitor, marcînd conștient locul societății noastre în lumea contemporană, și prin contribuția pe care o aduce la dezvoltarea umanismului și a democrației socialiste.

PAUL EMANUEL

Victimă a umbrei numărului de aur

Fierbe vinul nou... Toamna în chip de pasăre galbenă își pune cloacul în butelii. Tu mergi pe-o serpentină abruptă printre pietre dar subțit tine adoarme vîntul care împinge pinzele corăbierilor

„Este frumoasă pasărea este frumoasă dragostea și pasărea!” imi spunea ea.

Și eu trebuie acum ca întotdeauna să mă sacrific aici și acolo victimă a umbrei numărului de aur ea nu se gîndește decît la viața ei însăși paradisiacă plutire în azur indiferent eternitate fără de vamă...

Mă ascund după o mască de ghips ca ea să nu mai întrebe unde zac tenebrele cu munții unde bolboroseam tocmai cînd treceam peste un pod (dacă averea mi se întinde în acest flînut sau mai departe de cuvinte cum picură o statuie romană vocabule de tăcere și laurul verde încă aduce o măturie despre odaia destinului meu). Ea este frumoasă și zboară în juru-mi cîntînd atît de jalnic într-o viață nouă am putea să ne regăsim. Ea este frumoasă și zboară deasupra arborilor fără dragostea mea o frunză roșie se desprinde o frunză cade între noi ca o inimă...

Dar timpul

Unde îți ai pus inima? viață pentru viață întrebă. Lucrurile se prefac în pubere brusce de le atîngi și o lacrimă verde plină de alge îți cuprinde mina: Nu-i nimic!

Dar timpul (o stea neagră sus pe-o coloană de marmură obelisc funerar strălucind spre cele patru colțuri ale lumii) imi spune: „Poartă-ți cu grijă povara femeile bătrîne cern anemone și cenușă în calea ta fii bun cu cele din urmă raze ce încălzesc vrăbiile adormite!”

Nevăzut

Cu mult înainte de-a aprinde lampa și a scrie un poem deschide fereastra și respiră puternic alegîndu-ți din cer o stea umilă din marea orizontului nesfîrșită numai una plîpîndă ca o materie subtilă... Și fără să pui vreo întrebare

lă-te nevăzut în fața poemului ce nu s-a născut încă tu ești bine ce rost are eșarfa care-ți leagă ochii dar ești singur și ești singur și va veni deodată în lumină pe cînd nici nu erai acolo...

ANA MUREȘANU

Toamnă între lucruri bătrine

Muzici domoale de-a-naltul pereților varul bătrîn de foșnet cuprins.

ducea durere de suflet e veșmint trup de neinvins, odale golită de umbre frig luminos ce aprinde oglinzi

Înseninare

Preabinealcătuții ce sîntem să ne mai sperie tropotul calilor, unde se duce lumina și dacă moare celor vii asemenea doar nouă dată ne este puțința întrebării.

acum cînd se sparg timpanele mult prea fragile noaptea cu hohot nu ne mai poate răni,

zorii plini de speranțe mai tandri pentru ochiul cel viu și de rouă vor răsări.

Auzi-mă

Fără să-ți tulburî somnul auzi-mă cînd strig, învestește-mă cu-atîta credință pe cită îți este supunerea. Preatrufusul departe nu știe despărte.

EUGEN LUMEZIANU

Tu ai rămas

Un lift m-a coborît fără cruțare, în jur vehicule aleargă lovindu-se de cai; Cu dinții albi, cum mai nechează caii Ca niște plane negre pe trotuar!

Tu ai rămas aproape în cer, Respirînd pe pașiștea plectului alb, Dinspre dulap foșnește ciresul Și nevăzuta flintă pocnește în fibră — Bilind catacizmi în care-s spulberați Iepurii bruni născuți din coapsa ta.

Fîntînă

De seta păsările se sting zburînd, Penele lor cad peste mine, Ca cea mai uscată dintr-o ploaie.

Creștetul îmi arde sub arșiță ca o torță, Din răcoaroase locuri mă priviți: O să mor, o să trăiesc?

Sub călcii sînt o fîntînă Adîncă și neștiută ca o fîntînă; Rămîn pe buza ei nesăpăta.

Rupt de pămînt

Rupt de pămînt sînt aripă și urc, Acolo jos m-am lepădat de umbră, Curat ca un Izvor virgîn Sub ușa ta înaltă mă adun.

Aici e un tărîm spre tine, Aștept s-aud piciorul gol pe prund Și ișpitul subțire cînd mă vezi.

În fiecare zi, la apus, Îmi lepăd umbra și m-avînt spre tine Mereu, de la nașterea mea.

N. GRIGORE MĂRĂȘANU

Marină

Apa scade ca lina turmel rîloase, peștele zace bolnav și de secetă moare cu icrele-n pîntece.

Pe cînd afundăm paragetele, luna se leagănă în porticuri de frești, bagheta bate din adine înspre maluri și acolo strîșește fîntinul și acolo începe plînsul apei!

clouci marelui pelican se afundă odată, de două ori, de treisprezece ori, peștele-bumerang argintiu zbate în aer, suspendat de cloacul cu zimț, înnoțind către marea pîntece al neînșelător.

Și lată, dinspre adine vîd semnele: marile plute afundîndu-se ritmice, emițînd ca un seismograf violet finalul horelor largi jucate în undele singerii.

Privește, oricine al fi, carnea mea cum saltă umezîndu-se de emoții, unghile cum îmi cresc ca solzii, ochii cum își adună toată puterea de a reține-pasărea adîncului, calul cu pînteni de fostor agonizînd în cirglie ca în marile semne de întrebare.

Se bucură malul ca omul, simțînd răcoarea grea a peștelui — teacă de argint în care a dispărut lumina, trup infripat al nisipului, suflet al fărîmului cu stînci în virf.

Marea se retrage speriată de propriul său fruct și-un dezechilibru de unde o înundă, ca omizile pomul.

Noi, cu mișcări, aceleași de la începutul fărîmului, ne bucurăm de vinătoare, dansăm cu urme late pe nisip veselîndu-ne ca pentru o facere.

cînd cușful, purtat de atamanul cu dinți pușini, dezbracă solzii de trup și solzii ca păsările zboară prin încăperi căuțînd marea (și nu o află), strigătul ei de mamă fără copil, sirba hulei și-a păsărilor!

Suie timpul prin mine ca șarpele printr-o tulpină de erin, și mă iartă marea. Meduzele dorm prietenoase în urmele aceluiaș fărîm. Echilibru undelor se leagănă întregii și bucuria vinătorii mă inundă.

Mi-a fost dat să fiu vinător de pește, rod al strădaniilor să-mi fle jerfa; Barcazele să mă poarte spre larguri, în bălate de clopote să afund italiene și paragete.

ION DRĂGĂNOIU

Din depărtări

Din depărtări și din amurguri steag ridicat cu mina nehotărîrii vechi să încercăm a înălța nememători. Simbolic vînt să-i poarte filifirea și cer de frîngîlii zbor tăcut să curme. La viermuire ochiul să adaste. Cînd uzurpat altar trîndavei floare sub caril se preface în tăcere să vină cineva să mute locul. Altmînterî moare încă neîrăita, visata și duruta așteptare.

Iar dintre patimi

Iar dintre patimi de-aș alege una ar fi a cumpenei. De sine hăltuire ne-așteaptă doar. Nu poate să ne mire de adevăr mereu fugind mincluna.

Cum se mai surpă malul primejdiei. Mina stavili în lutul prielic degeaba încearcă. Punte nu-și află piciorul. Mai albă e luna. Ceasul e-aici gilgînd. Nici o arcă.

Să zîmbești

Indepărtîndu-ți floarea să zîmbești, voluptate. Stelele, roșii neliniști, frîmțime timpul calm, calde sămintă ta neliniștea, iscoadă dimineții. Să treacă în tăcere singurul chip plectat. Ascunse-n bălți blesteme putred de omeneș cînd trece soarele, lumina. Indepărtîndu-ți floarea să zîmbești voluptate.

Singurătate în doi

Paleative: doi simburii de lumină veche pierre barouh cuburi de gheață clinchet cu aromă canadiană cești străvezii cînd u gheșe în zare fotolii de avion singurătate în doi înseamnă înțelegere pentru singurătatea celuilui n-am pierdut niciodată un tren nu vreau să dau telefon picasso și max jacob lumea văzută cu bărbăția cu creierul hercule și iov.

O singură înțelegere adevărată, oricum atunci trebuie să fiu singur. Numal bărbății pot înțelege, pot fi singuri, pot muri.

Îi mai chemam pe vremuri pe Horia și pe Moise la vinătoare de fazani, mai mult ca să ne întinim decît să vinăm și doamne ce grozav era să vezi doi bărbați în toată firea și care făceau de la un capăt la altul războiului cum ocheau prost cu arma de vinătoare și le fugea iepurele sau fazanul sau mistrețul pe sub nas de te apuca risul. Erau niște vinători de toată mila, numai gura de ei și poate toate veneau toate din neștiința că vinătoare de meserie și nici nu voiau să fie și mai ales veneau toate din neștiința că vinătoare nu cere o pasiune deosebită, cum ar fi vrut Horia, (care și de bătea un cui în gard îl bătea cu o convingere grozavă că trebuie bătut în cap ca să intre pe veșnicie și să lege parul de palantă pină o rugini cuiul și-o putreză lem-nul — și la vinătoare nu mergea cu atîta pasiune, că e caraghios (și el știa) să bagă alice cu pasiune într-o zburătoare, și fiindcă știa, nu nimerea, ca un școlar) și nici o lipsă de pasiune, ca Moise, sau tot ca Moise, o pune la punct! — căci e o neghiobie să pui la punct un mistreț: el n-are un punct al lui, toate pădurile și toate pogoanele cu porumb sînt ale lui și tot pe unde poate pune piciorul al lui. Așa că erau caraghioși amîndoi (și Horia și Moise) fiindcă nu înțelegeau că între tine cu pușca și fazanul care zboară sau iepurele care fuge nu există o legătură nici de dragoste și nici de ură, nici să ti-l apropii pe cel care zboară sau fuge ca să-l mîngii sau să-l crești și nici să te răzbuני pe el că zboară sau merge. Și ciorbele noastre cu ardei, cînd punem burta la cald, după tuiță și înainte de vinat erau grozave, ne aminteam tot felul de prostii și rideam. Ce-ai zice, ne-a zis Moise odată, să pună mina pe niște puști mistreții și fazanii și să dea buzna peste noi la corbă și noi să devenim în locul lor mistreți și fazani, hai, ce-ai zice, asta ar fi o vinătoare ideală să ne bage ei cîte un alic sub coadă după ce i-am gonit noi prin zăpădat. Iar Horia ne-a povestit o dată o chestie grozavă: nevastă-sa era însărcinată cu Victoria și zicea că noaptea o visează cu codițe mergînd la școală, cu ghiozdan și tăbliță în clasa întâia, în prima ei zi de școală, iar ziua o vede, pur și simplu o vede cum se mișcă în ea, mică și vie și neapărată fată, cu semnul ei de fată, vioale și neastîmpărată și cu părul cret, neapărat negru și cret, ca a unei străbune de-a ei. Și, domnilor și doamelor, Victoria așa a și fost, fată și cu părul cret și dată dracului dacă ea pe la trei ani, cînd copiii de-întrebi ce vor să se facă sau ce-ar vrea ei să-i facă părinții lor zic ce-ar vrea să se facă soferi sau militanți sau învățători, sau vacări, ea, Victoria, cînd am întrebato eu ce-ar vrea s-o facă măică-sa, mi-a zis: aș vrea să mă facă mireasă.

Atunci m-au apucat un fel de draci și i-am spus lui Moise: timpul tîu de Gălătioan a inventat chestia cu accidentul, lui îi convenea să se spună că dușmanul atentează la viața lui, ca și cum viața lui ar fi fost cea mai scumpă pentru noi și el ar fi cineva ce n-ar trebui să moară și uite că muri Horia care nici nu se știe cum pieri ca și cum viața lui n-ar fi valorat două parale, „Gălătioan n-are nici un amestec, nimeni n-are nici un amestec aici”. „De unde știi tu, Moise?” „Știu eu”. „Ajungi ce-ai aici?” „Nu știu”, a zis Moise și eu am zis: „foarte rău, cineva ar trebui să știe, cine conduce treburile aici sau Cicerone Ștolca, cineva trebuie să știe și să răspundă, nu doar să conducă aici ca Gălătioan și să nu răspundă”. „Vezi-ți tu de pădurea ta, urcule, a zîmbit Moise, ce te bagă unde nu cu noști? Poate că Dunărințu s-a dus în serviciu la București, la niște prieteni, s-a dus acolo că, prea și-o luase în cap.”

Dar domnilor și doamelor, problema care se pune acum este alta: unde mă aflu și ce-am devenit. C-am fost beat, nu-i nici o îndoaială, gîndurile-mi sar dintr-o parte în alta, însă ele merg brambura fiindcă și caută să se agate de ceva și să înțeleg eu ce-i cu mine și unde sînt în întunericul asta care dacă nu-i moarte și sint sigur acum că nu, ce este? Tîmplele mă dor, coastele mă dor, picioarele mă dor, putere n-am să mă mișc, dar nici acasă nu sînt și nici în loc omeneș nu mă aflu, de-î frig ca într-o pădure viscolită, dar nu bate vîntul și-i întuneric — în gură de sarpe. Tot caut să aflu unde am fost și cine sînt eu și cine-am fost și care au fost zilele, și ultima zi, de-am ajuns aici și nimic și cum trece timpul amical rămîne tot nimic. Sint la spital, degerat și învelit în întuneric, mi-am pierdut vederea, sint la vreo morgă după vreo accident, a căzut casa peste mine? A fost cutremur, vizez, am tifus? Mintea îmi judecă limpede dar mi-am pierdut o parte din viață, ultimele clipe, de nu știu să înnod firul, sau poate mă aflu aici fiindcă nu mi-am putut închipui niciodată c-aș putea ajunge aici și de-aia nu pot lega ce-am fost de ce sînt. Și ce-o să se-ntîmple? Peste un timp o să se constate că nu sînt în casa din pădure, căci nu sînt nici în sat, nici în Cîmpuleț, nișierii, și-o să fiu dat dispărut și-o să aștepte primăvara să se ducă zăpezile și să mă găsească prin vreo viroază și de n-o să mă afie o să-ncerce mulți, și procuratura să-mi dea de urmă. Și cazul poate o să-i cadă în mîna chiar bîdăutului lui Dunărințu și de-o să mă descopere după un an sau zece pămînt eu se-o să cîștig din asta, dar s-ar putea să nu mi dea de urmă niciodată, cum nu dau nici de Horia, dacă nici eu nu știu unde mă găseșc. Și de-o să aflu, oare o să pot țea la lumină, că

n-am nici o vîlagă în picioare și în mîini și tîmplele mă string, de ger sau de băutură și junghiurile mă seagăte cum mă mișc o secundă. Mort nu sint, domnilor și doamelor, poate a fost cutremur, în orice caz de m-a dus cineva aici, cel mult m-a bușit ca să fiu mai ușor de dus și nu ca să mă omoare. Sau am ajuns aici beat sau acuma sint beat și e noapte de catran și fereastra e deschisă și m-a pătruns frigul? Și scindura asta geluță ce mă-mbracă ce este? Doamne, parc-aș fi un detectiv care trebuie să descopere unde a dispărut un ins și cînd descopere unde este și cine este bagă de seamă că este el.

Ce-ar ride Calistrat Peralta de mine acum, ce-ar ride, lui îi plăceau cărțile cu detectivi și situațiile ciudate, ce-ar ride mai ales de s-ar afla că eu am fost la vreo nunță și m-am făcut tun și-am aluncat în beci și-am căzut în vreo ladă ce seamănă cu un sicriu bătrîn, ce-ar ride! Cum ne povestea el, trîsnitul, cum a mers într-o iarnă cu Calagherovici în cîmîtir la mormîntul unui prieten cu care fuseseșeră la academia aceea din mijlocul orașului (ce orăș era? am uitat) numai ca să-i dea bună dimineața (era în zi de An Nou) și cum ca să nu meargă cu mîinile goale la un amic care organizase la Baia-Trie greva celor de la minele de aur îi aduseseră și un brad împodobit cu clopotei și lumînări ca de An nou și o stîlică cu vin pe care o băuseră ei doi linăc cruce și-i cîntaseră ce cîntau ei încet la acea

academie și ce cîntau ei la vin: „Tudorito, nene, cine te-a făcut pe tine, Tudorito nene, așa-naltă și subțire, Tudorito nene”. Era trîsnit Calistrat, dar poate că era nu numai trîsnit, era și un mare prieten care nu uită nici după moarte pe omul cu care în mină organizase la Baia-Trie greva aceea care nu le aduseseră decît intrarea la academia unde învășe să mă-nceapă ardei luți. Și i-au înfipt bradul în capătul și au aprins lumînările și i-au pus și lui vin într-un pahar adus inadine de acasă în buzunar și au ciocnit cu el și iar nu cîntat Tudorito nene ca și cum acela n-ar fi murit, sau chiar de-a murit moartea n-a putut să le facă nimic ca să se uite și să se despartă, mai ales la început de an, atunci cînd te hotărăști încotro o apuci și cu cine. Doamne, ce era și Peralta, el și a trăit tot ce poate trăi un om, și zilele acelea gol cu Măriuța în minele calde și rușinea cu mustăcioul ce asvîrlea trandafirii din avion peste casa lui pentru nevasta lui tunsă ca o școlăriță, a suferit pină n-a mai putut picioarele alora cu bocanci la academie și frigul pină în capăt, pină în moarte, în război, s-a bucurat și a pătimit tot ce un om poate trăi pină la gradul cel mai de sus sau de jos, din dragoste pină acolo unde întrîi în moarte și un ins care trece prin toate acestea nu putea să fie decît o fîntînă și să nu se facă o perfecțiune a omului, și de-aia poate eu nu-i uit și i-am spus și lui Horia și lui Moise că nu-i uit și nu mi-a pierut bine cînd nevastă-sa după limpezirea lucrurilor și cînd el mort a devenit un mort scris cu litere mari în ziarul regiunii și i s-a pus o placă pe casa unde a locuit, s-a văzut peste noapte vîduva lui îndurerată și-a început prin numele lui să-și facă loc cald, să uite că el a fost nu numai un luptător comunist, cum a reieșit și din documente ci a fost de fapt a fost înainte de a fi comunist, un om de sus pină jos, întreg; și ea tocmai asta a uitat, că-a fost om, și-a uitat ce-a fost și între ea și el înainte de-a pleca pe front, și-a uitat și ce-i zicea ea lui („sapte pe-un deget găseșc ca tine și mă mărit”) și ce i-a zis cînd a venit doctorul de la Iași în vizită, ginecologul, cînd l-a dus în cameră la ea („ești un soț timpit, el mi-a salvat viața și eu să nu-l primesc în casă și să nu-l dau înainte de-a mă consulta din nou un pahar cu lapte?”) și a uitat și ce-i zicea mamei lui („Profirițo, de suflă o vorbă, pleci de-aici la fie-ta!”), a uitat că ginecologul n-o salvase de la nimic, a uitat totul. Dar vezi că eu n-am uitat și nici Horia și nici Moise că Gălătioan nu face bine c-o pune în locuri ce nu le merită și care în ochii lumii nu-i fac memoriei lui Calistrat nici un bine, (fiindcă lumea n-avea cum să-l cunoască pe Calistrat), Moise s-a scobit în nas și-a zis să ne vedem de treabă, că știu alții mai bine ca noi ce-i de făcut și ce nu, că știe Gălătioan cine a fost ea doar l-a cunoscut el bine pe Calistrat, doar împreună au organizat de n-au venit oamenii la lucru în Baia-Trie, și nu cu Calagherovici a făcut asta Calistrat, cum minte Calagherovici, ci cu el, așa că să tîcem el și cu ea știu mai bine ce-i de făcut, acumă cum au știut și în regimul burhexo-moșneșesc ce-au trebuit să facă. Domnilor și doamelor, i-am zis eu lui Moise, mie Peralta nu mi-a pomenit niciodată numele lui Gălătioan. Mie mi l-a pomenit, și zămoș, am și dat în scris. Domnilor și doamelor, a ris cu hohote Dunărințu, nici mie nu mi l-a pomenit, dar am înțeles, asta e, am înțeles acum totul... Ce-ai înțeles? s-a burzului Moise. Ce era de înțeles, a zis Horia și n-a spus, de eram numai noi doi, cînd m-a făcut a doua oară urs și-a zis că înțelege și de ce eu m-am băgat la iernat în pădure, la iernat vara și iarna în pădure! A zis: „aștia vor să-și schimbe biografiile, asta e; i-a venit ideea asta lui Gălătioan ca să fie mai interesant și-a prins-o din zbor și Moise și el vor s-arată c-au avut în trecut și în război un rol pe care pușini îl cunoștea, dar el era împărat și plin de pericole și eroic și în orice caz el nu pot acum să fie mai jos decît ce-au fost atunci și meritele lor de-atunci sint cel puțin tot alt de mari ca și locurile ce le ocupă acum. Așa că Gălătioan dacă-și schimbă biografia n-o poate numai pe-a lui modifica în acte și în viață, o modifică și pe-a nevestei lui Calistrat, mai ales că a e și foarte ușor de modificat din moment ce bărbatul ei cu adevărat a fost un comunist ce-a stat în inchisori și-a organizat greve și lupte ale minerilor. Și Moise cu nasul lui s-a prins la schema și-a dînd în scris ce se cerea de Gălătioan și-a pus și pentru sine un galon în plus. Dar prostia nu e asta, că adevărul tot adevăr rămîne și el cum zice vorba românească tot iese ca undelelelelul la suprafață, prostia e că ei schimbîndu-se vor să schimbe și pe alții, cine-au fost alții și cine sînt alții acum, vor să modifice lumea după dosarul pe care și-l fac ei e vai și amar, dacă asta tînsă ca o elevă și căreia îi plăceau numai trandafirii aruncați din avion ajunge să judece lumea sau să-i dea sfaturi ce să facă, căci n-o să se gîndească la binele altora, ca Peralta, ci la binele ei dintre genunchi, asta e”. Eu cred că Dunărințu aici a greșit: nu c-a băgat de

seamă ce se petrecea cu prietenul nostru Moise, ci că i-a și spus asta: aici a greșit, că i-a spus, și spunîndu-i a dat dovadă că n-a înțeles ce-a greșit judecînd un lucru pe jumătate: judecînd numai ce începuse să devină Moise și nu pină unde avea să ajungă. Eu măcar m-am făcut pădurar cînd n-am mai înțeles lumea: e clar, nu-i nici o greșală, nu din înțelegere a cine știe ce am început să cresc căprioare, ci cine n-am înțeles ce e cu mine și ce e cu alții de nu prinde chiag brînză cum ar trebui să prîndă. Și-am pus și stîlp și în pod s-au prăsit și viespile și-mi bîzîiau toată vara pe la ureche arpile lor. Și cînd după ani Ticu Dunărințu ajuns cit taică-său a venit să mă-ntrebe ce știu despre Horia, i-am pus în față pe iarbă la umbră un blîd cu miere și-o bucată de pîine și i-am povestit cum l-am găsit noi într-o noapte, eu cu el, într-o școală, retrăgîndu-ne prin Februarie sub bombardament și sub obuze pe Calagherovici operînd un frizer cu burta sîrtecată și cum el și cu mine, Horia și cu mine adică în puhoiul care venea de sus de foc și din spate și din dreapta și sînga am urlat la Calagherovici să se urce în camion acolo unde-l aveam în ladă înghețat bocnă pe Calistrat Peralta și cum nebulun a dat din cap că nu pleacă și-am stat și noi ca timpitii și ne-am uitat la el cum voia să salveze un om în clipa aia cînd sub puhoiul ce bubuia un om nu mai conta nimic.

Și i-am mai povestit cum pe la sfîrșitul lui Martie, fiind noi în refacere și vîlguți, am fost trimisi în țară și cum gerul nu încetase și rabla de camion de abia își mai deucea zilele și trebuia și el băgat în țară într-o deparție din care Dumnezeu putea să știe de mal lășea viu, am ajuns pe pămîntul nostru cu Peralta Calistrat și l-am dus pe el într-o noapte pină în satul lui și i-l-am pus lui măică-sa pe prîspă și ea s-a crucit văzîndu-l cu zimbelul pe buze și ușor palid și s-au mirat și bătrînii și copiii și-au adus lumînări ca la înviere dar nu le-au tinut aprinse lingă el ca să nu se dezghețe și să se urîtească și să se întîmple cine știe ce cu el ci le-au lipit departe de el pe crengi de pruni și de meri, pe arii gardului și pe pietre, de toată grădina afiată încă în zăpădat aera luminată de lumînări și zăpada scelpea ziaua galben și argintiu și cocoișii cîntau speriați căci nici ei, nu numai oamenii, nu văzuseră și nici neam din neamurile lor nu văzuseră băgînd în mormînt un om înghețat. Dar nu i-am spus ce i-a zis Horia lui Moise peste ani: că noi i-am adus pe Calistrat să fie înmormîntat în pămîntul lui fiindcă am vrut să vedem de-îl mai putem aduce mamei sale pe fiul ei să-l mai vadă odată și să-l acopere ea cu pămînt și după ce l-a adus pe lume, și nu l-am putut pină aici ca s-o vedem pe nevastă-sa cum e tunsă. Și cum Moise a zis că noi toți am fost pe ace-

lași gînd și i-am pus pe prîspă deodată, Horia a început să injure că un mort nu poate fi vîndut, chiar de l-ai adus cu gînd curat, și cum nici eu nici Moise n-am înțeles, el a continuat, Dunărințu: în drum puteam să crăpăm și noi și Peralta în bucăți și numai o întimplare ne-a lăsat întregi pe noi vii și pe el înghețat și de-a fost așa de ce atunci să-l vîndă cineva pe Calistrat? Cine? a întrebato Moise. Cine, dracu! a zis Horia.

Și-am fost o dată la vinătoare de urși, învîlat de-un vîntor dinspre munte, Ionită Capdeerete: că tu n-ai urși decît rățacii, la mine se plîmbă ca furnicile. Nu se plîmbau ca furnicile, dar se plîmbau destul. Vîntorii nu chiar proști, nu veneau în toavă puștii. Cum cad ei de glont, Ionită? Cad bine, zicea el, cum să cadă? Pac! și cade ca porumbelul. Și-a tras: pac! Și-a căzut urșu ca trîsnit, l-a lovit Capdeerete la mir. Uite, domnule, așa cade urșu: pac! ca o pasăre, ce da-că-i urș, pușca tot pușcă este și moartea tot moarte este. Adică cine este el, moș Martin? Un vinat, un porumbel, pac! și-i sfîrșie carnea pe grătar. E boieros iarna, stă în birlog, și ce? Tot iasă el de-acolo! Cică el, iarna nu există! Pentru el iarna nu există, dacă el își bagă laba în gură și-nchide ochii și doarme! Alurea! Ce, desîntîtează el iarna? Și tot îl crapă lui buza odată și odată și pîntecul și pac! și se termină cu povestea că el face doar ce vrea și că de nu vrea iarna nu iese dintr-ale lui! Uite că blana lui e și ea bună să stai pe ea sau s-o vinzi la aia de cumpără. Pac! ce mai tura vura, și el te tot cu o pereche de ouă, n-o fi zmeu! Dumnezeu să-l lerte, s-a-nchinat Ionită în fața ursului lățit la picioarele lui.

— Ce-a vrut să spună ăla? m-a întrebato Moise, care era cu mine.
— Cine?
— Aia, cu mortul...
— Niciodată nu-i mai zisese ăla și cu glasul ăsta lui Dunărințu.
— N-am înțeles.
— Nici eu, a zis el.
Nu era cine știe ce de înțeles: nu voia el să recunoască față de mine c-a înțeles. Sau mă pune la încercare de-am înțeles eu?
— Cred că era beat, i-am zis.

Desene de COSTEL E. DRAGAN

necunoscută

— Să-l ia dracu.
Niciodată nu-i mai zise așa și cu glasul asta.
— I s-o fi părut că m-am uitat eu la picioarele ăleia lunse.
— Să-l ia dracu.
Nu mă uitasem, Moise umblase după ea s-o ajute, mereu în urma ei, cum sint cotoii primăvara.
— El crede că eu n-am avut alt gând decât să văd cum arată una de-î plac trandafirii aruncați din avion?
— Nu cred...
— Si atunci ce-i cu vîndutul? I l-am vîndut eu, pe ce? I l-am adus ca să-mi mulțumescă? Dar ar fi trebuit să vă mulțumescă și vouă, nu? Să-l ia dracu!
— Nu știu, am zis, dar știu.
— Doar gîrgăunii lui prin căpățîna lui. Ce-are el cu miereea asta?
— N-are nimic, de ce crezi tu că are ceva cu ea?
— Are, îți spun eu, vrea s-o facă de ris.
— Pe dracu, nu face el asta, nu pentru ea, pentru Calistrat.
— Pe dracu, face!
Și n-am înțeles atunci că el mă convingea pe mine cum poate o convinsese pe ea sau avea s-o convingă pe ea că Dunărințu și Iind de la Peraltă ce știa despre ea nu-și tinea gura și că o gură ce nu-și ține gura merită astupată cu orice, chiar cu... Asta e, chiar cu ce? Nu mi-am pus atunci întrebarea, căci eu ce ce înțelesesem cu vînzarea era exact ce înțelesese și Moise: dar încă atunci el nu voia să mă lase să cred că înțelesese, deoarece n-avea nevoie să folosească arma asta. Era cam așa: te lauzi că l-ai adus pe Peraltă ca pe-un erou ce trebuia păzit cu viața și nu că l-ai adus ca pe un simplu om pentru o mamă singură dintr-o nebulie adusă mai degrabă decît dintr-o rațiune, dintr-un sentiment, decît dintr-o rațiune. Horia spusese: și ea face la fel, vînde și ea.
Nu spusese exact ce vînde, însă era simplu ca bună ziua.
Și fiul lui Horia mi-a spus mincînd miere cu piine:
— Numai un om putea să-l omoare pe tata.
— Cine? l-am întrebat.
— Numai acela care a profitat de moartea lui.
— Cine? l-am întrebat.
— Cine s-a înălțat pe moartea lui.
— Cine? l-am întrebat.
— Asta caut, mi-a răspuns.
Și eu i-am spus lui Moise cînd l-am înflînit:
— Băiatul lui Dunărințu își caută tatăl.
— Care băiat?
— N-are decît un băiat.
— Cine?
— Horia...
— Aha...
El, dar nu era chiar: aha! N-a auzit sau n-a vrut să audă ce i-am spus.
— Vrea să-l găsească cu orice preț.
— E un nebun... ce să găsească?
— Pe taică-său și pe cine l-a...
— Aha, face pe italianul...
— Ce italian?
— Pe sicilianul...
— Ce sicilian...
— Umblă cu... Nu ține vendeta! Vrea să se răzbum, adică?
— Cred că nu.
— Atunci ce vrea...
— Vrea ceva mai mult: să afle adevărul despre taică-său și...
— Si ce?
— Și cred c-o să-l afle...
— De ce crezi?
— Pentru că acum cred că se poate... Cred că se poate acum...
M-a privit drept în ochi.
— Ce spui?
— Cred că acum se poate...
— Ia uite, domnule.
— Da, asta cred, acum se poate, că de nu s-ar putea nu că nu l-ar afla...
— Dar nici n-ar încerca, a ris el.
— Nu, ar încerca. Dar ar păți exact ca taică-său.
— Ia uite, domnule!
Și parcă-ar fi vrut să mai spună: și lumea te ia de bou. Dar n-a spus.
— Și asta va cîștiga, Moise.
— Să cîștige, mă...
— Va cîștiga fiindcă el nu se luptă cu disperare, înțelegi? El nu e grăbit. El nu visează, ca doctorul Dănilă ce nu putea niciodată să-ndeplinească doctorul Dănilă, să scape lumea de turbare, el nu visează lucruri imposibile, sau chiar de visează nu e grăbit să le dea peste cap și să nu se uite cu cine merge pe drum, el e calculat, foarte calculat. Și optimist, foarte optimist.
— Atunci s-ai ajutat, nu?
— Să-i dăm o mîină de ajutor, Moise, dar cum? El e plin de speranțe și eu am mai puțin decît el... Așa a fost el de mic, naiv, sau prost, sau plin de speranță! Iti amintesci cînd a murit bunicul-său, tatăl lui Horia și el avea vreo trei ani și ceva ce-a făcut?
— A luat o sapă și-a plecat în cimitir. „Unde te duci, mă?” „La cimitir”. „Păi ce cați acolo?” „Să-l dezgrop pe al bătrîn”. Și toți îl lăsu să mear-

gă și rideau. „Ce să faci?” „Să-l dezgrop și să-l aduc acasă”. L-a adus baba Sevastița acasă din cimitir și el n-a înțeles de ce nu l-a lăsat să-l aducă pe-al bătrîn acasă. Cine se certase cu el? Sau se supăraseră el și nu mai voia să vină acasă?
— Il ajutam, dar e întreg la minte?
— De ce să nu fie?
— O lasă el pe maică-sa singură să facă boala ăia din beton cu țiganii?! Nu-s normal, zău, ce-l ăia să pui un sicriu gol într-un cavou gol? Eu înțeleg că ea și-a făcut boala pentru cînd o muri și-a zis c-o zidește pentru bărbatu-său, ca să nu ridă lumea de ea și nebună, dar el ce-a căutat la paști la mormintul ăsta gol și-a aprins o luminare la un mormint gol? Nu e capul la cap, și ea nu e o zălăuse, nu e năujnică? Că umblă și ea ca oia căpătată care se desprinde din ciopor și-o ia singură pe cîmp, cu capul într-o parte. Tare mă tem să nu calce cumva strîmb și să-l ia locul gol al lui Horia. Și fiu-său?..
— Ar fi groaznic să crăpe și el și să intre în locul ăla gol din locul ăla gol, ar fi chiar groznic... Că cine ar intra acolo, n-ar mai ieși, cine l-ar mai căuta într-un loc care e al altuia, cine? În vecii vecilor amin. Dar n-are cum... Doar de i-o da vreunul la moacă, din prostie. E plină lumea de prostii. Parcă lui taică-său nu i-a făcut de petrecanie unul din prostie? Și nu-i putea face asta decît un om apropiat, un neam sau un prieten, cineva care-i știa gîndurile și drumurile. Altfel i-s-ar fi aflat măcar oasele, de era un hoț sau un criminal sau un betivan. Ce nebunie, un neam sau un prieten să-l dea cu ceva în cap ca și cum ar omori un bivoli sau un cîne sau o pisică, sau o muscă — și să i să pară și drept să-l dea în cap de te și mai face să nu te mai aflii... Cine-o fi, el tot o să-l afle, el nu-i ca tine să zică: dă-mi un punct și-ți răstorn lumea sau dă-mi un cui și-ți deschid un lacăt, el nu cere nimic și totuși are o speranță și o siguranță...
Domniilor și doamnelor, de ce-am tresărit oare, ce vorbă m-a făcut să tresar? Nu, e bine aici, nici nu mai e frig, e un loc fără vînt liniștit, deși în urechi auz cum bate vîntul care de fapt nu bate decît în urechile mele

Vezi, Moise, l-am spus într-o seară cînd a venit leșinat de foame la mine în pădure și nădușit de transpirație și puîndu-i cămașa în iarna albă care toate mirosurile de om și de animal le face mai vii, vezi, Moise, noi n-am fost să-l aprindem o luminare lui Calistrat, și numai noi doi am rămas, c-am auzit că Dunărințu a dispărut de-acasă de cîteva zile și umblă vorbe negre despre el și uite că dacă noi trei prietenii lui Calistrat nu l-am pus o luminare la cruce acum am rămas doar doi și la al treilea nici nu știu dacă e cazul să-l aprindem și-a și spus că e cazul să-l aprindem. Și a doua zi am mers cu Moise în grădina casei lui Peraltă și l-am aprins o luminare și-acolo l-am înflînit din întîmplare pe Ionită Capdeere, venit după biscuții la cooperativă și marmeladă pentru fiu-său și el ne-a invitat pe amîndoi la o vînaătoare de urși la care pină la urmă Moise n-a venit. Doamne, cînd se înflînesc doi ce-au făcut armata împreună nu-mai despre război vorbesc și-așa se face că toată viața nu poți uita războiul și cum să-l uiți cînd Capdeerele chiar de vede ursul în față și pune pușca la ochi și trage el pe urmă uită c-a tras și-ți spune cum a căzut el prizonier (și ride): „auzi, am intrat într-o casă la o margine de sat să mă aruncăm frîgul din noi și-am făcut un foc cu coceni de eram ca într-o baie, și auzim afară pac! pac! și ieșim cu puștile la bătaie și cînd apăsăm ne trăgaci, canci: au transpirat armele de căldură și la gerul ăla s-au blocat și n-au mai scos foc și-am rămas muți și ăia cînd au văzut că nu tragem au crezut că de bună voie ne predăm și n-au mai tras nici el, că altfel nu mai umblam eu acum după urși!... și cum pe lângă Tirgu-Mureș a pus mina pe o limbă de neamț (și-asa se teme de noi incit și se bulbucaseră ochii ca la broaște și ieșea în respirația prin părul lui blond și-i curgea pe frunte ca la un bolnav în căduri date de moarte și de mila lui și a timetii lui și a mamei lui l-am dus în niște porumbi și cum nu mă văzuse nimeni că l-am înflănt și i-am luat armele i-am făcut semn să se plardă în porumbi și să se ducă dracului la ai lui și el a ridicat mîinile în sus și-a început să plîngă crezînd că bag cartușe în el și nu se-ndepărta și se jelea cu hohote și mă ruga din ochi să nu fiu cine și să-l curăț și nu voia s-o-nîndă ca să nu descarc pușca în el și se bătea cu pumnii de pămînt și se zvîrcolea printre dovleci galbeni și printre fasolea puse în porumbi și nu știam de nu-l apucase boala copiilor și de-l apucase ce mama dracului trebuia să fac cu el, că nici la ai poștri nu voiam să-l duc și nici la ai lor n-o să-l ducă picioarele! Și-atunci m-am dus la el, după ce-am pus armele jos l-am ridicat de guler ca pe-o blană de urs jupuit și l-am făcut din nou semn s-o-nîndă la ai lui și cum nu se putea potoli din plîns și nu se putea trezi din spaîma în care intrase, l-am luat la palme peste obraz și la picioare în cur să-l trezesc din groaza de moarte în care intrase și l-am umplut de boș pe la nas și i-am spus să se care dracului, atîta nemțească știam și eu după un război și i-am zis și-n rusești și în românește să se care dracului că-l fac scapat și el nu putea să-nțeleagă asta și se zguduia de plîns și pină nu l-am bătut din nou peste fălci nu s-a trezit: atunci a-nțins-o, și mai speriat, nu că-l las viu ci de cum de nu mă tem eu de-ai mei? Ai mei n-aveau să știe, eu îl prinsesem și putusem să nu-l prind, și la urma urmei nu se cîștigă și nu se pierde un război dacă lași în viață un soldat... Dar ce-mi face belituc cu ochi de broască? Ie spune la ai lui cînd ajunge la el că eu am rămas lângă o salee să mă scald și probabil o să mă scald, și chiar asta am și făcut, și vin ăia peste mine și trag frate din porumbi și dintre sălci și mă goneșc gol pușcă prin apă pină m-am pierdut gol și fără pușcă prin porumbi cu trei gloanțe în umărul stîng și cu un afurisit în buca dreaptă, leșinat de fugă și de spaîma c-o să mor vîzînd cum sîroaie singele din mine și eu sint ca Adam gol și singur și fără speranță. Ionită, Ionită taică... Și-atunci ai dat tu peste mine, luate-am dracu, și nu te-am recunoscut și nu știu ce-a mai fost... N-a fost nimic. Ionită, plecase în recunoaștere și-am trimis oameni după tine și-am plecat și eu după tine și cînd am auzit împuscături, am știut c-acolo ești și te-am găsit gol și spunînd proverbul ăsta cu facerea de bine și așa ai și fost operat, spunînd proverbul, și toți am crezut și cînd ai fost citat și cînd ai primit decorația că te-au prins fasciști și-au vrut să te împuște gol. Am crezut că te-ai cerut în sălci să-ți faci nevoile și ți-ai lăsat hainele acolo agățate să le vadă ei de la cîțiva metri unde poateșteau după ce te prinseseră ca o limbă, și tu ai întins-o și ei au tras ca după un iepure scapat la vînaătoare, unde s-o nimeri... Și cum tu ai lăsat apoi să crederem că asta fusese, asta a fost!”

M-a întrebat și Tică Dunărințu despre Ionită Capdeere și l-am spus chestia asta cu proverbul și i-am spus să nu-l bălăucească cumva de moartea lui Horia, c-ar greși și el n-a zis nici da nici ba. În loc de răspuns mi-a povestit c-a fost lângă Dunăre unde fusese așteptat Dănilă și-a găsit pe nisip o scoică. N-am înțeles, ce-a găsit? O scoică, a zis el, vie. Ce fel de scoică era și ce-avea scoica aia cu Dănilă n-am înțeles și cînd l-am întrebat ce legătură avea cu doctorul mi-a răspuns că n-avea nici o legătură. Nu te-nțeleg, Tică. Nici eu nu te-nțeleg, mi-a zis el. Ce nu-nțelegi, Tică?
— Nimic...
— Cum nimic, Tică?
— Ia-mă și pe mine la semănat, n-am semănat griu în viața mea de cînd eram copil și mă ducea bunicul pe umeri la semănat și aruncam boabe de griu de pe umerii lui.
— Ce vrei să-nțelegi? Nu schimba vorba, eu am un lot mic și pun griu în el și chiar acum merg acolo cînd tu ai venit în pădure — merg acolo cu griul în sac pus de-a douălea pe cal să-l bag în pămînt și nu să fug de tine. Ce n-ai înțeles?
— Nimic. Dar de mă iei, vin cu bucurie, în școală n-am mai semănat griu și nimic și pe urmă în slujbe tot nimic...
— Te iau, dar ce vrei tu să afli?
— Nimic, de la dumnea ta pot afla nimic, n-ai ce să-mi spui, ai stat aici ca un urs, nu cunosti...
Dar mai era o fată cu el și-am luat-o și pe ea la semănat și în capul locului arat de dimineața și taică-meu și așteptîndu-l pe el să vină de la lotul lui cu greblele, l-am întrebat pe Tică dacă vrea să semene singur și el a dat din cap că da și eu am plecat înaintea lui taică-meu și i-am lăsat singuri și i-am văzut de departe cum mergeau ca doi caraghioși înfrînt de traista cu boabe și aruncînd în dreapta și în stînga neîndemnativ și strigînd și m-am gîndit că un lot de cîțiva ari grîul de ei nici nu-i așa mult dacă lor le face plăcere.

Al. Rosetti: Altă lume

În această lume, enocată în formule rimate, găsim cuvinte neînțelese și formații nemăimintuite, ca bosco „divinitate”, căiasă „de cal”, ciușă „bolnav de ciușă”, a dezorbi „a reda vederea”, Galareu „Galileea”, mamon „monstru”, a pălătu „a locui un palat”, urcoi „diavol”, și forme verbale arhaice (de ex. imperativul negativ: nu cîntăreți, nu junghiareți etc.).

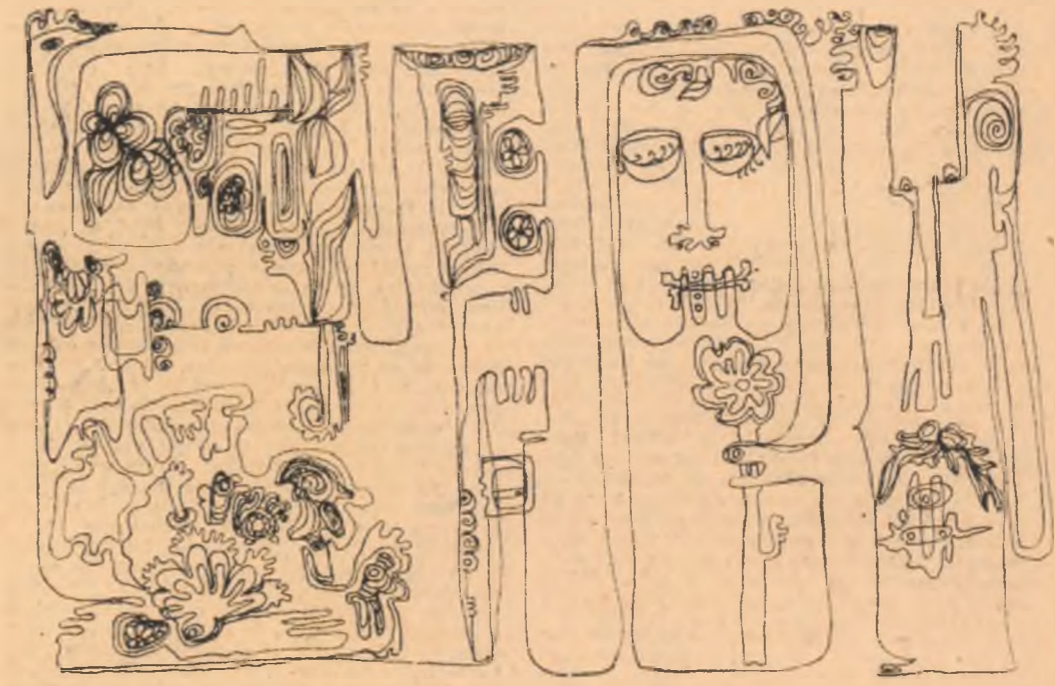
Acești termeni și forme care figurează în limba descintecelor noastre, sint răs-pîndite pe întreaga țară. Ele intră în compoziția formulor secrete, pe lingă unii termeni deformați prin transmiterea orală sau pur și simplu invenții, pentru a participa la virtutea magică a textului. De aceea, regăsim în descintecile o serie de arhaisme, cuvinte și unelte gramaticale folosite în secolele trecute, dar dispărute astăzi din uz.

Această libertate internă de care se bucură limba descintecelor se explică prin faptul că n-înd un organ de comunicare, în societate, nu i se aplică regula care interzice limbii vorbite de a se îndepărta de norma stabilită pentru a face posibilă comunicarea între oameni.

Printre exemplele înscrise mai sus, sint unele care se abat de la norma limbii vorbite (ca ciușă, Galareu, a dezorbi, a pălătu). Alți termeni, ca de ex. urcoi trebuie explicați, neîfigurînd în limba comună. Formulele magice mai cuprind invenții verbale și cuvinte luate din alte limbi, deformați și devenite de neînțelese, ca, de ex. zemplu: de-a prii priții, de-a mano manolea, de-a codi codăniec, etc.

Căldorul, pierdut în această lume străbătută de ființe supranaturale și malefice, are cîteodată surpriza de a descoperi un filon izolat, de o feciorenică puritate, care cîntă ca un izvor de munte: „Răsai, soare, / Frătoare, / Nu peste cînduri de oi, / Nici peste cînduri de boi, / Ci peste ochișorii mei, / Și peste stule meu, / Și peste mersul meu, / Și peste viersul meu, / Cum e soarele luminos și frumos, / Așa să fiu și eu”.

(Din „Diverse”)

Desen de MAGDA NEGRU

MARIANA URBANOVICI

pe munte

Trebuia să plec neapărat la munte. Cu fiecare zi pe care o rupeam din calendarul pătrat de perete, simțeam cum cerul se apropie de mine. Am ales muntele nu știu din ce considerente. Cineva mi-a sugerat chiar și o cabană. Bun, M-am gîndit că trebuie să înfrunt înălțimea cu bocanci grei, cu hanorac și cu sufletul ușor, dacă fac puțin antrenament.
N-am luat cu mine nimic de prisos, totul a fost foarte calculat, voi avea nevoie de singe rece și de puteri. Trenul m-a dus repede, nimerisem într-un compartiment de băieți și fete. Brunetul care vorbea, avea o voce spartă, un accent de țărani venit la oraș să învețe carte. Mi-am rețemat capul de speteaza banchetei și-am încercat să adorm. Am ajuns tirziu într-o gară de munte, și-am plecat singură. Puteam să-mi fac prietenii, dar n-am vrut, mă descurc și fără ajutorul cuiva, mi-am spus în-curajator. Ce mai aveam de făcut?

Pe drum, am urcat ca un catir, am luat-o nu știu pe unde, n-aveam o țintă precisă, dar ce importantă avea unde merg? Esențial e că mă voi opri într-un loc. Am alunecat, am căzut, am dat și de-o șosea, o mașină a trecut în fugă pe lângă mine, iar șoferul mi-a aruncat cîteva cuvinte.
— Cum de-ai venit domnișor, m-a întîmpinat primul om întîlnit, în usa cabanei. Tocmai atunci, mi-am dat seama că de sus am putut auzi și ce lung a trecut drumul. Eu nu simțeam decît ceața în nări și o durere persistentă în piept, de parcă urcaseram cu inima și nu cu piciorul.
— O să vă plictisiți la noi, aici nu e prea multă lume! M-am uitat lung și am zîmbit politicos.
— Pe mine mă cheamă Bacu, să nu vă fie teamă, stau de multă vreme pe munte, mă bucur că voi avea cu cine schimbă o vorbă. Mi-am lăsat lucrurile într-o cameră lungă și rece cu pături suprapuse, cu o sobă roșie în mijloc.
Am îndepărtat apoi un ritual sfîncac, înclinîndu-mă în fața celor trei locuitori ai cabanei: Bacu, Maică... Cine pronunțase numele ăsta straniu era o ființă mai prăpădit decît mine, cu pantaloni negri și cu niște cosuri pubere pe obraz.

A vrut să-mi spună bunvenit, n-am știut să zîmbesc și mi-am trecut privirea mai departe.
Eu sint Vlad, am simțit că se revărsa prin ochii acela Maria. A clipit de cîteva ori și s-a retras liniștit. Înainte de a încheia ușa, și-a mai uitat o clipă capul în încăperea:
— Pe mine să nu conțați, nu știu să fac nimic, și nu fac rău la nimeni.
A urmat o tăcere care ne-a împărțiat. Foarte calmă, m-am retras în pat, după ce am privit lung salteaua dungată de deasupra.
Era prima bucurie a zilei sfîrșite.
Căldura lacrimilor care-mi zdilau fața, m-a îndrăginit pe moment, am tăcut neajutorat, pe urmă, cred că am adormit. Dimineața, m-am înflînt mai întîi cu Bacu. S-a învîrțit în jurul meu, mi-a spus că sintem la mare altitudine. Ca să-l mulțumesc, i-am răspuns că și aici poți să trăiești și să mori.
A ris drăcește, dezvelindu-și dinții care dădeau impresia că muscă mereu. Maică ne-a chemat la masă, fiecare a pus ce avea, am mîncat în tăcere. Vlad, din cînd în cînd, ridica ochii și își mîngia alunțetele feminine. Ziua se arăta clară, am ieșit afară și brazil mi-au dat în sine ceva din nemişcarea lor.
M-am îndepărtat de cabană cu gîndul de a urca pe muntele din fața noastră. Aproape înotăm în zăpadă, îmi priveam urmele lăstate de bocanci și repetam, trăiesc, trăiesc. Mai aveam puțin și dacă voiam, puteam să strig ura, dar, în spatele meu venea cineva. Am respirat în-trîgărit și-am așteptat.
— Eu sint, Bacu, să nu vă speriați. Vreau să vă vorbesc. N-am mai vorbit de mult și trebuie să mă asculte și pe mine cineva. Am o nevastă frumoasă, mă auziți?

— Si te iubeste?
— Cine să mă iubească? Nu m-a iubit nimeni niciodată. Îmi place să fiu nimeni. S-a implicat de un brad măruntel, a alunecat. Cînd am ajuns în vîr, nu se mai vedea nimic, ceața se așternuse deasupra, mîntii dispăseră ca prin farmec, cu loc începsea să mă înghită. Totul era numai albești și mi-am imaginat atunci că eternitatea nu poate să fie decît albă. Nu știu cum m-am întors, nu știu dacă mai era zău sau noapte, m-am trezit față-n față cu Vlad. Începuse să tremure și mîinile executau o mișcare rapidă, nervoasă.
Dintr-o cutie de chibrituri am luat 16 befoșoare, pe care le-am aranjat pe patru rînduri, pro-vocîndu-l la un joc. Cineva trebuia să piardă, pierde cel mai slab, decît atenție! Eu jucasem de multe ori. De fiecare dată nu reușeam să întulesc de la început regulile care mă duceau la o victorie sigură.
Am făcut prima mișcare, am luat un befoșor din rîndul doi. Adversarul meu i se apînșere ochii. Rîdeam de el, așteptam să la o hotărîre, mă continua să ezite. Liniștea mă străn-gula, în cameră lumina slăbea cu fiecare clipă, scaunele imobile se mîreau în penumbra.
— N-ai avut niciodată curajul să urci pină la Comra? Crezi că numai cei slabi mor acolo?
— Holărăște-te odată, că de nu, voi da foc gărnășilor să ardem amîndoi ca sobolanii! M-a privit insistînt și moartea de pe față îl transfigurase într-un demon frumos.
Poarte impresii, a săltat un befoșor, l-a așezat într-o parte și mi-a astopta următoarea mișcare. În acel moment am încercat în mînte toate variantele, și-am înțeles că-l pierdut. Imediat mîinile noastre s-au angajat într-un joc alert, simțeam că afară e noapte și ger, vîntul se o-prea supărător pe la ferestre... Am terminat și partida.
— Acum trebuie să plec, mi-a spus
— E și normal, am încuviințat. Numai să nu trîntești prea tare usa de la ieșire. Mergînd pe cele cîteva scări învechite ce conduceau spre dormitor, mi-a venit să strig. Vlad plecase să urce pe Comra l-am însoțit cu gîndul cîteva pași. Balustrada rece îmi înfiora mina, covorul iefin mi se aduna între picioare, mai mult am căzut, decît am urcat.
Intr-un tirziu, am auzit zgomete, m-am dus să scormonesc toate ascunzîșurile cabanei. Pe Maică am găsit-o ghemuită într-un pat, am lăsat-o să doarmă mai departe și-am început să mă gîndesc. Dar mi-am dat seama că nimic nu se merită. Nerăbdătoare am așteptat zorile.
A doua zi ninsese mult, un soare căldut înmulțea zăpada. Afară am găsit-o pe singura mea tovarășă de sihăstrie și l-am propus să-mi servească drept model. Voiam să realizez atunci opera capitală a vieții mele. Maică n-a refuzat. Ar fi putut să mă refuze?
I-am prins înții picioarelor în zăpada ce care am bătătorit-o bine, materialul avea o strălucire ciudată și mă grăbea să isprăvesc cît mai repede. Ochii i s-au închis docil. N-am zărit nici o lacrimă pe gene, gura fi era înclăstă. Aveam în față un bloc imens de alb, m-astepta chiar pe mine să-l cioplesc.
Puteam să mă părăsesc, simțeam o răceală în oase, am vrut să mă întorc să văd ce se întîmplă. Eram mai mult de jumătate îngropată: în momentul acela am dorit să mă eliberez de toate gîndurile și ideile. Ar fi fost o binefacere ultimă de la un anonim binefăcător. Am murmurat o dată, de două ori alfabetul, pentru că în rest nu mai știam nimic.
Pe măsură ce mă afundam, uitam totul. Cred că ochii mi-au stîclit reci încremenind spre Maică. O căldură imensă începuse să mă cuprindă.
Deasupra capetelor noastre, zăpezile fluturau jucîndu-se serios de-a iarna.

și nu e aici. Mă topește liniștea moale, și-mi crăpă capul de somn, deși e un vînt pe undeva, sau poate bate din altă zi, sau în altă zi. Dar cine poate să știe, cine poate să vadă în altă zi: parcă poți să spui c-ai ochi buni să vezi prin zăua de mine și de poimîine ca print-un geam, să vezi prin primele șapte zile, poți, ei poți? Nu poți să spui nici unde este un cîne ești, dar să spui ce-i cu cutare om, sau ce-i cu vîntul ăsta măcar? Bate ca atunci în podul casei cu vaca moartă și miroase slab, slab de tot a pași de soareci, dacă n-o fi o păreră. Că și atunci era o păreră, ce să caute soarecii în pod pe gerul ăla? Doar sus, fagurii ăia sterpi și seci și zborul ce nu se vedea al lucrătoarelor din vară care aduseseră de dimineața pină seara mîncare ouă-toanelor, zborul lor ce nu se vedea decît în cetare ca să le hrănească larvele și ca totul să mă duze o vară. Și uite că acum nu mă mai interesează ele și aici vaca moartă și nu mă mai supără nici vaca tunsă scurt și-l înțeleg pe Calistrat că lumea era nebună înaintea de război și nu-mi trebuia nimic, nici case, ci dîntarului, nici avere, toți voiau să bage în burdă hirci și carne bine friptă și să joace cărți și să-și petreacă încă o vară și încă o zi, fiindcă nu știu ce se întîmplă mîine în zori și nesiguranta asta îi înnebunea ca pe o colonie de viespi pe care arunci cu benzina sau numai le zgîndiri cu o nuia chiar neaprinșă la capăt drumul de unde-și iau dimineața emferul lor zbor pentru viața lor de-o zi și de-o vară. Domniilor și doamnelor, ce mă enervează acum sint ochii lui Dunărințu și ochii lui Calistrat, îl văd foarte bine și el mă văd foarte bine și eu e bine cînd ochii lor mă priveșc fără glas ca dintr-o noapte pe care nu mi-o amintesc, sau ca dintr-o zi necunoscută. Da, știu, se poate trăi și așa cum mă afliu acum, se poate și cum zicea Peraltă, fără iubire, se poate oricum, dar e păcat pentru că...

EMIL MANU

Orașul meu, tu știi de cite stele
Ne-am spînzurat boom pe străzi uitate?
Nu ne rămine-n urmă decît iarna
Ducînd prin cărți ninsori adevărate.

1942

Desen artificial

Seara te desenez pe ecranul acratie
Al ploilor rămase desulțe.
Fantoma ta de liniști orale
Mă urmărește prea caligrafic
În aceste nopți cerebrale

Carnea incropită de isme sonore
Mă arde din calde tenebre.
Cînd te adun celula cu celula
Lîngă ultimele serii febre.

Amantă teoretică, ești prăă imagine.
Nopțile mele ar fi sărăce fără tine.
Omul acesta puțin important și blond
N-ar știți enigmele ochilor tăi de jivine.

Umbră uscată de vis.
Peisaje de erglogă gem pe inserat
Și plîng că nu te pot așeza într-o ramă
Și-am călcat toate legile visului cînd te-am inventat.

1946

Carnet

Un cîntec celt și-o roată de olar
Și cîteva cutii cu smălțuri stîfne
Ne-ajung să regăsim în iarnă iar
Paloriile din cîntecul nins.

O cronică pictată și un portret
În care ninge cînd cînteci poeme.
Intr-o candoare veche te aștept
Să luminezi nocturne teoreme.

Și-alături frunte lîngă frunte
Să regăsim în anotimpul clar
Cristalul vechi al cerului de munte.
Un cîntec celt și-o roată de olar.

1943

Caligrafie pe zăpadă

Copilăria mea-i plină de trenuri.
De gări și de vacanțe și-ntr-un fald
De amintire mai eroc prin cefuri
Un sin, o mină, un genunchi mai cald.
Și ninge ca-n litografiile banale
Păstrînd la gem cu inimile treze
Visate cărți, citite pe furis
Cu ultimele circumi veroneze.

D. Anghel în trei oglinzi

Epigramele anteminescine care întinsec biografia autorului Noptilor, îi corespunde în cazul lui Dimitrie Anghel, ceea ce Argezi a numit „asasinatul iubirii, greșala tragică de-a fi iubit cu o sinceritate mândră pe femeia prietenului său”, implicit învinovăția morții acestuia. În paginile ziarului *Scara* din 1914, îl execută cu sarcasm și violență, Ion Vinea... Incriminat de contemporani, obsedat de remușcări, poetul își determină singur sfârșitul. De atunci încoace a lucrat criticul... Era dator să de a face dreptate estetică dar în acest fel și omenească, unui autentic suflet de poet. În istoria noastră literară el a urmat calea și regimul specific „damaților”. Acțiunea critică seamănă în aceste împrejurări cu un lung proces de reabilitare, nici astăzi cu totul încheiat. Trebuie amintite contribuțiile lui Eugen Lovinescu, George Călinescu, Perpessiciu, Tudor Vianu, M. I. Dragomirescu și Valeriu Răpeanu. Fiește, pe prim plan se situează evaluările monografice, trei la număr: cea din 1914, a lui Șerban Cioculescu (Ed. Public. Com. 1945), Studiul lui Teodor Virgolic (Ed. Neretului, 1965) și recent — eseul Georgetei Horodinic (Ed. Cartea Românească, 1972), un „portret în evantai”.

Primatul restituirii

Lui Șerban Cioculescu subiectul — „Viața și opera lui D. Anghel” — i se potrivește de minune. Biografia captivantă și contradictorie ne arată un personaj aventuros: opera — o răscruce de direcții, altoturi noi pe un trunchi stăut. Are un singu cu formă comică. Eritia mama poetului, crescută pe lângă Bosforul, i-a trezit gustul reverilor poezice: „Nestimpărul și visarea i-ar proveni din obsesia Orientului”. Subliniază că „Anghel a fost un poet care a primit în suflet la început de viață o cultură străină, dar mai ales prin esența aceluși personalității sale, ne simțim azi îndemnați să-l așezăm în aceeași familie de „cazuri” cu Macedonski, Mateu I. Caragiale și Ion Vinea. Observația lui Șerban Cioculescu descoperă o „structură sufletească romantică”, deschideri spre universul nocturn, un insuferind de angoasa pascaliană a spaimei de „100 dau marile treceri”. E subliniată obsesia viziunii și atașamentul la motivul novalian al „ferii albastre”. În capitolul al treilea, *Poetul*, criticul constată fidelitatea lui Anghel față de metrica tradițională (v. și G. Călinescu — „nu fără aparență de adevăr alții se mira că un poet așa de sonor în formă și de imediată conținut poate fi scos din ceata celor mai autentici clasici”). Deosebit de semnificative sînt analizele prozodice și concluzia că alexandrinul „poartă în lirica noastră, peceata formală a lui D. Anghel”, de asemenea semnalaarea unor „centuri gnomice” (cambairii „rosandiene” dar mai ales a cultivării „versului melodic, de vază însinuată și învaluitor” — mari disponibilități spre forme diverse ce dovedesc remanentă inteligentă artistică a poetului. Contrazicând ipoteza că Anghel, deși înclinaț la Mallarmé asupra lui Anghel, Șerban Cioculescu încheie drept model volumul *Au Jardin de l'Infante*, de Albert Samain. Nu e singurul poet român din acea vreme, care a trecut prin un versul lui Samain, ca și un mare simbolism. Creșterea poetului francez era o „raspantie romantică-simbolistică... la limita dintre visare și lesin” — cum o situează Șerban Cioculescu. „Florile” lui Anghel erau rezultate unor „gesturi fabuloase”, cum constată G. Călinescu, avînd un sens alegoric-simbolic. Anghel a avut o interesantă remarcă, la Șerban Cioculescu despre florile care sînt „crescute la voia întîmplării și cam prea îmbulțite, fără a se ține seama de anotimpul înflăcării”. Într-o dată, nu lipsesc analogia lui Șerban Cioculescu doctele referințe de „critică critică”, un exemplu e cercetarea investigațiilor lui M. Dragomirescu asupra *Legendelor fantezmatice* de Caldeioscopul lui A. Mirea. Fără a fi de acord cu o serie de „imputații”, exegetul căutăm să schimbăm în problema paternității lui Anghel asupra „genului viziunii interpretare” descrieri de personajul Hunar. S-ar putea adăuga un argument în plus: ideea iubirii întinsecă a formă mai profundă de remușcări și o remușcări a gravității ideilor iubirii poezie și o remușcări a conștiinței poetului, din vremea cînd frecvența cenzurii lui N. Beldiceanu, autorul comediai cosmogonice, *Pămintul*. În persoana fișină a lui A. Mirea, Șerban Cioculescu nu e dispus să vadă o colaborare a lui Șerban Cioculescu cu M. Dragomirescu și colaborarea „deschiderii”, iluzorii și falsă”. În acest „cercetare” aflată în voievoi” oferit de Anghel și înșiși, și considerăm rolul lui Anghel ca determinant, losif îndolind ofițiile „secretariatului”. Fără ocol, Ș. Cioculescu răspunde la ceea ce se notase „erorile de maturitate ale lui E. Lovinescu”, adică subestimarea prozei lui Anghel. Observația că anumite asemănări remarcate de G. Călinescu, între proza lui Anghel și aceea a lui Argezi nu sînt rodul mimetismului ci al „afinităților structurale”, e cu totul justificată. Mai mult chiar i se pot adăuga exemple din opera publicistică a lui Vinea și N. D. Cocea, care, se știe, nu l-au simpatizat pe paradoxalul „poet al florilor”. Remarcabilă e dintru-neput afirmarea lui Șerban Cioculescu din primul capitol al cărții despre „semele diverse ale prezentului D. Anghel — n.n.) în generația literară succesivă”. De ecoul „anghelian” s-au simțit decenle următoare, prin Victor Eftimiu, G. Topirceanu, E. Lovinescu, Otilia Cazimir, Mihail Celariu, enumerare căreia îi putem adăuga numele lui Vinea. Exegeza lui Șerban Cioculescu e scrisă cu accent de voluptate. Conștient că săvîrșește înțila adevărată restituire a creației lui Anghel, explorînd un univers plin atunci neînțelese, descoperind date necunoscute și sintetizînd informațiile documentare existente, autorul se lasă prins în țesătura „poveștii”. Pentru că există un farmec narativ al cărții sale... Biografia lui Mitif, cu aspectul ei de roman psihanalitic, cu izbucniri pitorești, latura orientală a firii omului și operă, constituiau, desigur, o materie savuroasă, convenabilă gustului anecdotic al cercetătorului. Primul critic care a dedicat un amplu studiu poeziei lui Ion Vinea definește, nu întîmplător, primatul ca exeget al operii lui Dimitrie Anghel. Restituirea e însă o propunere, ea rămîne deschisă prin ceea ce aș numi substratul avangardist al lui Anghel, deoarece, cum releva Șerban Cioculescu, sfîrșitul poetului nu a fost „ca pentru alți scriitori, o încheiere, ci numai o suspendare...”.

Îmbinu între amintirile culogeri o semnalașe și G. Călinescu în istoria sa. În acest punct părea că Teodor Virgolic se pronunță mai tranșant, cu o limpede conștiință de periodizare a poeziei lui Anghel: „În evoluția poetică a lui D. Anghel se pot distinge două perioade, nu însă delimitate categoric, marcate de cele două volume de versuri, *În grădina* (1903), și *Fantezii* (1909)”. Împotriva exagerării lui N. Iorga și N. Davidescu manifestate în legătură cu volumul *În grădina*, primul vorbind despre o „sfidare” a sămănătorismului, cel de al doilea scootîndu-l excesiv sămănătorist, criticul stabilește „zona estetică” a acestor versuri în simbolism, „dar numai prin anumite laturi ale lor”. Pe urmele lui Șerban Cioculescu îl caracterizează pe creator drept „un temperament romantic”, „născîndu-se dintr-o perspectivă proprie”. În perioada secundă, aceea a *Fanteziilor*, T. Virgolic detectează o estetică simbolistică mai evidentă: „brodează pe motive specifice simbolice, mîndre, eticizante, marea, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații, de a crea atmosferă, de a sugera stări sufletești”. Studiul atent al prozei lui D. Anghel se înscrie pe direcția marșului de G. Călinescu, mare, oceanul, corăbii călătorești, inamurite îndepărtate, obiectele, fără o preocupare statornică de a stabili analogii cu lumea din imediata apropiere, ci mai mult de a provoca senzații,

Casa care a fugit pe ușa

În podfida titlului ei abracadabrant, Casa care a fugit pe ușa (sau Ușa care a fugit prin casa ori Nu trageți în pianist) încearcă nicidecum să anexeze o nouă porțiune încă neexplorată din fabuloasa pictură absurdului livresc, dimpotrivă, evoluează pe o cale știută și sigură, care, pornind din Livada cu vișini, trece prin Menajeria de sticlă pentru a face un mic ocol prin ferma vizitată de Omul care aduce ploaie. Este vorba asadar de o piesă de atmosferă, iar autorul ei poate fi socotit un Cehov bănăreț, un Tennessee Williams caransebesan, acțiunea fiind localizată în patriarhalul orașel din sudul țării și în frământata perioadă din jurul anului 1933.

Deși la primul său contact direct cu scena, Petru Vințiu nu pare a fi — și nici nu este de fapt — un începător în dramaturgie: construcție simplă și compănăia are o ideogramă lesne de descifrat, ilustrată prin neprevăzutul ce irupe ca o răbufnire de aer proaspăt în locuința cobuită și somnolentă a unui intelectual cu venituri foarte modeste. Lumea pe care Petru Vințiu a reconstituit-o din amintirile copilăriei este plămădită din timidități, plictis și resemnare și vegetează în penumbra unui desăvârșit meo-cru. Autorul a căutat să reliefeze doar extremele ei, evitând banalitatea unei descrieri complete: bunicii infirm, senil și tipicar, pe jumătate căzut în doaga copililor și Bubuy, fiul risipitor și oala răioasă a familiei, pentru care beția și micile coțărâni profitabile înseamnă totodată un ostentativ neconformism și o iluzorie evadare dintr-o existență insoțită și fără orizont.

Remarcabile îndoeșeli îndemnarea și discreția cu care un pulpquo tipic de țară este convertit într-o situație dramatică determinată în finalul piesei.

Casa care a fugit pe ușa a avut șansa de a se fi întâlnit cu un foarte bun regizor și cu un înzestrat și zelos colectiv actoricesc, din păcate insuficient cunoscut de publicul bucureștean. Pusă în scenă de Dinu Cernescu la teatrul Giulești piesa a fost lucrată într-o savantă monocromie, ca o pictură în „grisaille”, în care lățelele textului au

fost dezvoltate și puse în valoare cu o minuțioasă și pre-venitoare finețe.

Partitura cea mai bogată i-a revenit lui Corneliu Dumitrescu care, mândrat în a-l susține, mai puțin furat de viltoroarea jocului, a realizat un personaj de prim-plan elaborat atent, cu toate reflexele lui nestăpinite și toată vitalitatea sa cheluită anarhic, dar și cu bune și tandre imbolduri frățești și filiale. Compoziția alit de subțire desenată, insistențe, cu trăsături discutate estompeate a lui Coraș Negreanu în rolul bunicii se cuvântă a fi aplaudată. Duloasă, grjujile, împaciuitoare și tristă, gata oricând să se devoteze și trăind într-o permanentă alarmă, schimbând zeci de expresii de la replică la alta, Marga Anghelescu a fost însăși întruchiparea maternității. Stearș, fudă, însoțit de ea o voce răsunătoare și strălucitor de frumoasă, sau razele înviorătoare ale dragostei, după so-rirea Necunoscutului.

Rolul lui Peter Pauthofer pretindea un joc pe două planuri care în mare măsură i-a fost dat, mai puțin furat de controlat și prea calm pentru un om care se așteaptă să fie arestat dintr-un moment într-altul. Sobru, corect, Iulian Neșulescu în ipostaza unui intelectual fără ambiții, înecat în mediocritatea mediului inconjurător. Teologul lui Ion Vilcu (altminteri destul de pitoresc) nu avea nevoie să fie arestat de vechement grosolan și motivele interesate ale cererii în căsătorie (inadvertența este și a regiei).

Decorul Sandei Musatescu bine echilibrat și creator de atmosferă prin mobilierul patinat, purtând amprenta bur-ghează a unui destul sărăcit de veac.

Muzica lui Ștefan Zoror a evocat înserează provinci-ale cu ferestre deschise prin care se revărsa în liniștea străzii confesiunile languoase și pline de o înfinită me-lancolie ale unui pian obosit, adresate unui trecător anomim.

Ovidiu Constantinescu

LI VON IN : „Tigul” (Broderie)

Artă din R. P. D. Coreeană

Expoziția de artă plastică din R. P. D. Coreeană deschisă la sala Dalles reafirmă caracterul realist și angajat al picturii coreene contemporane. Autorii de certă valoare exprimă prin lucrările lor realitățile noie ale vieții sociale. O mare disponibilitate creatoare face ca temele și mijloacele să varieze de la autor la autor. Consemnarea realității se face cu simț istoric, cu ochi de reporter experimentat care nuancează temele alese și face să transpără clar atitudinea autorului față de ele.

Tablouri mari semănând cu ferestrele limpezii, de o anume limpezime a culorilor pe care numai arta Orientului a inventat-o, amintesc privitorului de lupte, de jurfe, de biruințe, de mari victorii. Dar în centrul atenției noastre au fost nu numai picturile ci și vasele lucrate după o măiestrie străveche impunând în spațiu prin plinul lor geometric o austeritate șocantă. Vasele din lut ars și smălțuit, din porțelan de culoarea azurului reflectând în ele o imensitate cerească, un orizont neobșnuit, iluminându-ne și dându-ne prin tăcuta lor prezență senzația levității.

Asemeni vase sunt și broderiile intrupând imagini obsesive ale unei arte milenare. Pe o plină strănie căci ea seamănă cu mătasea pielii omenești a fost brodat un tigrul ca o reverie a forței plină de strălucire, un animal fantastic răsărit pe plinza memoriei, un animal brodat acolo simbolic pentru îmbilnzirea tricii, pentru înțelegerea puterii lui magice. Lângă aceste broderii extraordinare altele mai pure: flori, frunze, pășări din arborele vieții și avind legătură cu acestea o zină, un elf, mai aerieni decît însuși aerul. Zburind și atrăgând spre ele toate obiectele zburătoare.

Culoarea lor conservă imaterialitatea sentimentului. Cît rafinament oriental, cîtă profunzime exprimă aceste broderii desprind din imagerie și aduce la suprafață, la vedere prin-o măiestrie care s-a perpetuat până în zilele noastre. Atrage atenția aceste mare artă, invenție mare a înțel-genței unui popor.

Gabriela Melinescu

TELEVIZIUNE Serbările breslelor

Doi reportaje realizate de doi scriitori au fost momentele cele mai reușite de televiziune ale fostei săptămâni: „ARC PESTE TÎMP” de Constantin Toiu și „LACRIMA ZEILOR” de Ioan Grigorescu.

Reportajul lui Constantin Toiu a fost o meditație poetică de un gust foarte sigur. O sublimare intelectuală a unui fapt în aparență banal. „Trecutul și prezentul unui oraș” este o temă de predicție a filmului de televiziune dar nu și un teritoriu cercit. Din pure motive de neprecie-pere în tratarea tema aceasta devine foarte adesea un loc comun. Cînd trecutul și prezentul sint abordate exclusiv, izolat și discriminatoriu ele se exclud. Pentru că vis-a-vis de trecut reacția noastră este etern subiectivă iar vis-a-vis de prezent necesar obiectiv. Istoria are o patină ro-mantice care prezentului îi lipsește. Cum ne înduioșăm de un felinar care a ars pe ulița copilăriei, nu ne înduioșăm de nimic. Iată motivul pentru care spectatorului nu trebuie să i se ofere alternativa de a alege între castanul adolescenței și cartierul noi ci șansa de a le prefera, ca să spunem astfel, în bloc. Într-un film despre trecut și prezent, reportajul nu trebuie să execute discriminări ci să descopere continuități. Așa că nu să creeze opoziții ci identități. Este exact și cazul reportajului despre care vorbim. Revinând în Brașov, orașul adolescenței, Constantin Toiu (în imagine chiar) restituează itinerariul descoperind că semnificațiile vechi ale urbei, spiritul de meșteșug, de disciplină, de breasă, sint și semnificațiile prezentului, că între bazorelieful cu muncitorii înfiorați de pe statuia lui Johannes Hottel și ultraspecialiștii de la uzina „Rulmentul” nu există nici o rupere de tradiție ci dimpotrivă. „Arc peste timp” Renumele Brașovului vechi — „Lacrima zeilor” Cu alte cuvinte, muncă de bijutier.

Sânziana Pop

MUZICA Dezbaterea își urmează cursul

Importantă, în înșiruirea sa, pentru un public care merită să i se dea posibilitatea să-și spună cuvîntul, și acesta să atîrne cu greutatea cuvîntului, dezbaterea inițiată cu o lună în urmă de R.T.V. a revenit din nou specialiștii și neșpecialiștii în atmosferă lipsită de protocol a unui din studiourile instituției. Dacă ne-am bucurat așfiind că ideea acestui test, la care este supusă muzica contemporană în relația sa cu ascultătorul, a proliferat și în provincie, ne miră absența din sala dezbaterii a dirijorilor și a celor ce alcătuiesc programele stagiunii, la instituțiile muzicale bucureștene (exceptând bineînțeles Radioteleviziunea și unii ideei exprimate de profesora Grigore Molodtșina primind adresare produsului artistic către urmași. Mai presus de această dispoziție, oarecum paralelă și prea generală, ni s-a părut important ceea ce a remarcat o neșpecialistă, cu emisia și inhibiția inerentă cînd urmezi după două cîștiguri profesionale, cu o amănunțită și vădită concordanță între substanța poetică și o muzică modală, specifică. Desigur, aici se urmărește o comuni-care directă (cum mărturisește și autorul), versurile, pe care în secolul trecut le-am fi numit paopistice, impunînd o tratare muzicală simplă. (Poate că muzica era uneori prea terentată, prea complexă, pentru un text de o expresie foarte imediată.)

„Antiphonia” lui Nicolae Brînduș lău din boctul textului spațializare, veneșnic. Folclorul pierdea anecdoticul, fuzionînd cu cea mai nouă gîndire muzicală într-o avariată gramatică. În șirul istoric muzical cu fost mai negru, în „Coloșele” ale profesorului Grigorescu, folclorul, desci cîntat întocmai, își abandona ceea ce nu este esențial, datorită înțelegerii inmatriculării lui în discurs, cu toate că o anumită ingenuitate, surpriză a permutărilor, s-a pierdut în interpretarea prea virilă.

Costin Cazaban

SPORT De-acuma liniște deplină

Cunoscută sub denumirea de „tural campionatului”, prima parte a acestei competiții atât de îndrăgite (Div. A) s-a încheiat, precum prezădusem, sub un frig general.

Campionatul de toamnă este echipa Steaua, altminteri prima favorită, dacă înținem cont de toate transferările ce-au precedat campionatul.

Un start conștuz a situat-o la început în grupul disperării, acolo unde umorul este negru și viața aspră, și doar revenirea ei de ultimă oră combinată cu misteriosul sprijin acordat de unii dintre cei puși să-mpartă dreptă-tea pe terenurile de joc cu împănare spre virful primăverii. Ultima etapă, disputată joia, a fost și cea mai interesantă. Peste tot s-a jucat pe viață și pe moarte. Se-apropie țara, și împreună cu ea sărbătorile și țara-i bine cîntat staj pe un teren mai solid.

Derybul s-a jucat la Brașov între lider și echipa locală Steagul Roșu. De data aceasta militarii au cîștigat pe merit, fără dubii, Pantea și Iordănescu marcînd două goluri ce nu pot fi contestate. Excepțind partida cu Dinamo, acesta a fost cel mai bun meci al jucătorilor din cartierul Ghencea în actualul sezon. Ei au avut în Haidu, Halmă-ganu, Pantea și Aleneș piesele grele ale ultimii bălăți cîștigate. Haidu a făcut joi o partidă excepțională. A salvat cel puțin 3 goluri într-o manieră impresionantă. Marele invins de la Lisabona a reușit să demonstreze după ani de zile că doar nesansa l-a împins spre anonimi-tate. Revenirea sa din toamnă aceasta anunță o parte o carieră strălucită. La București pe Ștefan cel Mare, Di-namo a încheiat să revină pe primul plan al campionatului.

A cîștigat cu două goluri diferentă dar a pierdut tot pe unul dintre cei mai spectaculoși și totodată eficași jucători ai săi, pe Dumitrescu. Noua eliminare de pe teren îi va aduce oscarulul o suspendare destul de grea. Sigur, Dumitrescu nu este usă de biserică, nu aceasta este calitatea sa principală. Dar nici chiar așa de feroc nu mi se pare a fi — într-un fel Dumitrescu a devenit o minge cu care se joacă cei puși

muzici, sobră, profundă, părerea publicului ar fi fost simptomatice și indispensabile programurilor ulterioare. Această interiorizare a muzicii se datora, poate, depășirii stadiului primar al invențiilor explozive în domeniul vocabularului și concentrării asupra ingeniozității și coeren-ței gramaticale. În șirul istoric muzical cu fost mai negru, în „Coloșele” ale profesorului Grigorescu, folclorul, desci cîntat întocmai, își abandona ceea ce nu este esențial, datorită înțelegerii inmatriculării lui în discurs, cu toate că o anumită ingenuitate, surpriză a permutărilor, s-a pierdut în interpretarea prea virilă.

Cu alte cuvinte, ceea ce s-a auzit n-a fost născut din ambiguitate discontinuitate ci din adăerata maturitate a conștientizării înțelgenței și a conștientizării înșeam-nă, în toate cazurile, un mod specific acestui teritoriu, atesta o psihologie românească, din nou mai presus de abordarea corticală a intonațiilor, „în stil”, după ureche. Toate piesele aveau o relație proprie, mediată dar imposibil de negat, cu folclorul. În „Antiphonia” lui Nicolae Brînduș creația populară furniza o bază ideatică și o metodă generală de a acționa asupra fluxului sonor. În „Coloșele” lui Corneliiu Dan Georgescu, epantane de melo-dii folclorice, ad literam, erau angrenate, într-o succesiune bazată pe ingenioase permutări, preocupare stabilă a autorului. Cîntecul de potir” ale lui Liviu Ionescu vîdeau o corespondență între substanța poetică și o muzică modală, specifică. Desigur, aici se urmărește o comuni-care directă (cum mărturisește și autorul), versurile, pe care în secolul trecut le-am fi numit paopistice, impunînd o tratare muzicală simplă. (Poate că muzica era uneori prea terentată, prea complexă, pentru un text de o expresie foarte imediată.)

„Antiphonia” lui Nicolae Brînduș lău din boctul textului spațializare, veneșnic. Folclorul pierdea anecdoticul, fuzionînd cu cea mai nouă gîndire muzicală într-o avariată gramatică. În șirul istoric muzical cu fost mai negru, în „Coloșele” ale profesorului Grigorescu, folclorul, desci cîntat întocmai, își abandona ceea ce nu este esențial, datorită înțelegerii inmatriculării lui în discurs, cu toate că o anumită ingenuitate, surpriză a permutărilor, s-a pierdut în interpretarea prea virilă.

Concert-maestrul flautist prof. Tomulescu susținea o neînteruptă respirație recaptîndul o suită de Bach. Această ochetă și în contradicție cu acutela oboliului și trompe-tei.

Concert-maestrul flautist prof. Tomulescu susținea o neînteruptă respirație recaptîndul o suită de Bach. Această ochetă și în contradicție cu acutela oboliului și trompe-tei.

Concert-maestrul flautist prof. Tomulescu susținea o neînteruptă respirație recaptîndul o suită de Bach. Această ochetă și în contradicție cu acutela oboliului și trompe-tei.

OPINII DE MELOMAN

Viața muzicală a Craiovei

Cu ocazia participării la un concert de muzică camerală am cunoscut de aproape activitatea muzicienilor craioveni pornită dintr-o sinceră fervoare și durare. Raportîndu-mă la orchestra Filarmonică „Oltenia” pot declara că membrii săi au depășit de mult stadiul iscalirii condiții. Studiul instrumental ocupă în stadiul mai mult timp decît bufeul și jocul de șah. Sultătorii, înțelgenți prin unghere, după draperii, între cuișii și prin camerele libere își perfec-tează în surdina pașagile, du-pă cum jocul de arcușuri re-tinele ale violonistilor alunecă fără întreruperi, în contradicție cu acutela oboliului și trompe-tei.

Concert-maestrul flautist prof. Tomulescu susținea o neînteruptă respirație recaptîndul o suită de Bach. Această ochetă și în contradicție cu acutela oboliului și trompe-tei.

Concert-maestrul flautist prof. Tomulescu susținea o neînteruptă respirație recaptîndul o suită de Bach. Această ochetă și în contradicție cu acutela oboliului și trompe-tei.

Virgil Gheorghiu

FILM

Săgeata căpitanului

Ion

Din moment ce există filme interzise „spectatorilor sub 14 ani”, de ce n-ar exista și filme „pentru copii și tineret”? Ră-mine o enigmă criteriul lipșirii acestor etichete? Probabil că cele din prima categorie sint no-cive, sat, în cel mai bun caz, necesită explicații suplimentare și poate premature. Iar celelalte au firește, un program caracter educațiv și rezonabil. Să-părea că e clar. Mai rămîne să stabilim ce poate și ce nu poate influența nefast pe un copil sau pe un adolescent. Căci nu cumva este mai periculos un film plin de povești și manifestări de prost gust.

Pe așful filmului „Săgeata căpitanului Ion” se poate citi: „un film pentru copii și tineret”. Făcută adică anume pentru ei. Mă întreb cită vreme se va mai afla pentru ecran basmul cu a teritoriu de butaforie în care se poate intimpla orice (și mai ales oricum). Oare e chiar atât de lesne de înlocuit miraculosul cu lipsa de rigori și inocența cu infantilismul? Cită vreme îi se vor mai oferi spectatorilor tineri povești fără scuma, fără gust în numele necorului de fantazie?

Întrii amintesc și acum de un „Băiat” din clasa a IV-a. În teniși, înting pe două scame, prefăcîndu-se că doarme și de fapt făcîndu-ne cu ochiul nouă, celor trei „cadme” din clasa a III-a. Poreștea se întimplă acum multă ani pe scena unei școli primare dintr-un orașel și era pusă la cale de chiar inter-pretii, pentru delectarea lor și a părinților. Să fi făcut noi atunci un lucru așa de gros și să nu ne fi dat seama? Altfel cum să-mi explic că după atîta ani, revăd scena pusă la cale cu bu-nă stîintă, de oameni mari? Și cînd mă gîndesc că nu-mai pentru inocența tenișilor se cheltuiesc sute de mîi de lei (cred că era mai frumos cu te-nișii) și nici măcar nu face ni-meni cu ochiul.

Dacă „Săgeata căpitanului Ion” ar fi fost un film „să ră-dă auzul”, nu l-am fi băgat în seamă. Dar pentru că e un film românesc nu putem să nu ne intristăm, să nu ne îngrijorăm de atîta prost gust (în costume, decor, muzică, și mai ales mi-zanscenă), de atîtea poncife și mai ales de lipsa oricărui gînd artistic.

Pentru că oamenii ma-turi se mai descurcă și sin-guri și mai știu discerne urtul de frumos și binele de rău. Dar copiii, ei, trebuie să învețe de peste tot. Și cum din cauza că-lor și a cascadorilor, ar putea fi tentați să intre în sală, devine periculoasă repeziunea cu care se imprimă pe retină o imagine (color I).

Circulă pe ecranele din lumea largă filme bune cu mușchetari, cow-boy, piraiți, trafrancii, aventurieri și mai cîrului și copiii lor tot mai degradate în filmele de serie (nu ca o spori-re a familiei, ci) ca o acută de-generare a ei). Noi, în filmul românesc abia am apucat să avem un film bun cu un haiduc —nu e neapărat nevoie ca se-ria degradărilor să înceapă — iar un film cu un viteaz, cu un Ion sau un Grău n-am avut chiar deloc. Cu atît mai regre-tabil, faptul că el apare brusc, operetistic, într-o producție de „serie”.

Spiritul rechemat la starea de infanțitism refuză să răspundă. De altfel sala — la spectacolul de la 18 era aproape goală și cel cîțiva, erau departe de a fi adolescenți sau copii. Cu atît mai bine.

Roxana Pană

PRETEXTE

Tramvaiul

Ziarele și tramvaiul sint cele mai letine mijloace de comu-nicație. De lucrul pe care îl fac ele, ne-am da seama nu-mai dacă, într-o zi, nu ar mai fi, dar cum ele sint și vor fi și cum ne informază și ne trans-porță, harnice și cu silință, zi de zi, nimeni nu mai observă că, la schimbul serviciului lor neostenit, ceteauănd ad o sim-plă monedă de 25 de bani, (sau două de cîte 15 sau trei de cîte 10), după o distanță care primești, corect, restul de 5, cît un nasture de sidef, sau două fise de telefon, la care capeti tot atît de prompt și de precis o băncuță de 10, valută forță a harpagonilor cîrotosi pînă la centimă).

Puține elogii, foarte puține e-logii, pentru acest venerabil și borbîn că de sacă în raport cu viteza modernă, care este tram-vaiul, și multe ocări, prea mul-te ocări și vărsări de nădufuri pe el, că nu vine și cum vine, sau, alina-ma „tramvai”. desci, că să fim drepti, un cîntec are și el, un cîntec unic în lume, de om murmurînd singur în zori, trist poate, dezamăgit, sau prea obosit de fericiere în cutia ru-nantă „du-mă acasă” mai tram-vai. Niciăieri în sfera tehnică a planetei, decît la noi, unui vehicul atît de modest, nu i s-ar face o adresare mai du-rioasă, o înaltă tandră și ome-nescă numire.

Dar replicele, umorul, dialo-gurile memorabile, întimplări-le de pînă auzite în plin mers, în pomina legănare a ră-năntărilor de lemn sau de cî-nepă de deasăpur?... „Am auzit în autobuz” nici nu se compară cu „Am auzit în tramvai”. Tram-vaiul dă în mod cert și cu au-ritate un cîntec de adevăr imposibil de pus la îndoială. Domnule, am auzit-o eu în tramvai!

Timișoara a produs un nou tip de tramvai silențios și foarte bucată pînă în prezent. Să le vedem. Desci un tramvai care se respectă, trebuie să te asurzească puțin, pentru că liniștea, prin contrast, să fie du-pă aceea înște în toată pu-terea cuvîntului.

Amfion

Un mare pictor realist

Din puzderia de pictori de la noi s-au detașat în marele câmp de dintr-o dată, face parte și George Petrascu, de la cărui naștere, la 5 decembrie 1872, s-au împlinit 100 de ani.

Născut la Tecuci, a făcut studii liceale la Brăila, a urmat un timp cursuri universitare la Facultatea de Științe Naturale în București, renunțând până la urmă la pasiunea lui de tinerete pentru știință și optând pentru Școala de Belle Arte la care s-a înscris în 1893, absolvind-o în 1898. A fost elev în clasa lui G. D. Mirea.

În 1898 a obținut — cu recomandarea lui Grigorescu — o bursă pentru Paris de la ministrul Instrucției pe atunci Spiru Haret, care i-a dat o bursă și lui Brâncuși: a urmat cursurile Academiei lui Julian de la 1898 la 1902, lucrând în atelierul pictorului Bouguereau. Vacanțele le petrecea la via părintească de la Nicorești sau la Agapia. Tot în acei ani a vizitat Londra, Haga, Amsterdam, Berlin, München, Viena. În 1902, când a fost la Londra, a admirat îndelung comorile de artă de la National Gallery și British Museum.

I-au plăcut îndeosebi autoportretul lui Rembrandt cu boneta pe cap și Femeia la baie; l-a fascinat portretul lui Filip al IV-lea de Velasquez. În Olanda l-au reținut Sindicii, Ruth și Booz. La München e curcubit de Rubens, de Tițian (Portretul împăratului Carol al IV-lea). La Viena contemplă îndelung — hipnotizat — portretele celor cinci copii ai lui Velasquez.

Petrascu a fost totodată un mare admirator al lui Grigorescu, pe care-l frecventa adesea împreună cu un coleg, Strimbelescu, după cum îl admira și pe Andreescu. Iși făcuse din arta lui Grigorescu un model. În 1919, Petrascu refacă itinerariul grigorescian în nordul Franței. Chipuri și peisaje bretonne stau măturie.

Prima expoziție personală a lui Petrascu a fost la Ateneu în decembrie 1900, când Vlahuță i-a cumpărat primul tablou. Expoziția s-a bucurat nu numai de prețuirea arhitectului Ion Mincu, care a și scris un articol în „Literatură și Artă Română”, ci și de urmirea admirativă a lui Barbu Delavancea. Luchian însuși, deși bolnav, a venit și el la această expoziție.

Tot în 1900, Petrascu ia parte la expoziția societății „Tinerimea artistică” printre alii cărei fondatori se numără. Expozițiile personale ale lui Petrascu se vor succeda: în 1904, 1907, 1908, 1910, 1912, 1913, 1915 (când a vindut 70 de tablouri), 1919—1921, 1925, 1928—1929, 1930, 1931, 1932, 1933 (o expoziție retrospectivă la Dalles cu 400 lucrări: pictură, acvarie, desen).

În 1937, întemeiază grupul Arta cu J. Al. Steriadi, St. Popescu, C. Resu, Iser, Dărăscu. Participă la numeroase expoziții colective naționale și internaționale. În străinătate a expus în Franța, Germania, Spania, Belgia, Olanda, Elveția, Italia (în 1924 la Bienala din Veneția este omagiat de Lionello Venturi). În 1940 expune la Dalles, printre altele un desen autoportret intitulat „Bădă Gheorghie pictorul”. A fost ultima lui expoziție personală înainte de a se îmbolnăvi. În 1943 și 1944 a mai figurat cu câteva tablouri la „Căminul Artei” (galeriile Crețulescu).

Petrascu a pictat de preferință peisaje de la Tirgoviște (unde își făcuse un atelier în 1921), Turcia, Sibet, Manjalia, Balcic, Viforia, Brașov, Plumbuita, Tirgu-Oena, Valeni, Cimpulung, Sighișoara, etc. ca și din străinătate ca urmare a călătoriilor făcute în Egipt (20 pinze pictate în tempera la Assuan au fost expuse în 1907), în Franța (la Saint Malo — vezi marina din Muzeul Zambaccian, Vitré, Senlis, Marsilia) în Spania (la Toledo...), în Italia (a fost de 7 ori la Veneția, dar și la Florența, precum și în alte orașe) etc. Alte teme predilecte sînt: scene de interior, naturi moarte, flori (anonimele lui rivalizează cu cele ale lui Luchian), marine, portrete și autoportrete.

Arta lui picturală este aceea a unui mare realist pentru care însă realismul nu exclude poezia. Petrascu are viziunea lucidă a obiectului. Peste tot unde călătorea, la note, făcea schițe, cu indicații tuturor nuanțelor percepute. Pictorul a dovedit o uriașă forță constructivă, încheindu-și opera cu truda, cu o putere de concentrare extremă. Calm, sobru, auster chiar, aparent rece și aspru, nu prea comunicativ, tăcut din fire, Petrascu a știut cu devoțiune artistică și cu tenacitate să-și plămădească universul pictural. Modelează chipurile, masele cu o pasiune grasă, așază generos pe pinză. Lucra de preferință cu negru, gri, albastru, verde, roz, roșu, portocaliu, galben, cărămiziu, alb. Pe măsură ce-și perfecționează meșteșugul, culorile devin treptat mai strălucitoare, mai violente. Se va vorbi adesea de „smațul științelor” al picturii lui. Tonitza scria: „În pictura românească Petrascu nu are încă seamăn. El știe să pună în orice pală de culoare toată prospețimea și toată seva naturii însăși” (citată de Eugen Crăciun în monografia sa din 1955). Și același Tonitza notează în altă parte: „La Petrascu în fiecare lătură de cupit, în fiecare urmă de penel, e o nesfârșit de variată lume cromatică, trăind aparte și totuși legându-se cu o surprinzător de logică incuscire pentru nănta feerie a întregului” (citată de K. H. Zambaccian în monografia sa din 1945).

Orice talent, oricât de original, sîd în mod firesc și sub semnul influențelor care sînt de natură să fecundeze conștiința și o viziune personală a artei. Și Petrascu admiră și vede pe rînd pe Giorgione, Tițian, Tintoretto, Veronese, Goya, El Greco, Velasquez, Rembrandt, Hogarth, Constable, Renoir, Manet, Monet, Cézanne, Bonnard, Utrillo etc., dar mai ales pe Delacroix, Daumier, Corot. Ochiul, sufletul, spiritul lui Petrascu s-au format în contemplarea acestor iluștri predecesori. Pictorul nostru a ajuns astfel într-un trînd continuu — la o artă a plenitudinii formelor, intens luminată de un „straniu magic” cum spune K. H. Zambaccian.

Era firesc cu strădania pictorului Petrascu să fie într-un fel răsplătit. În 1909 obține la Salonul Oficial Premiul II împreună cu Steriadi și Brâncuși (premiul II nu fusese atribuit). În 1921 e numit director al Pinacoteei statului, funcție pe care o deține pînă în 1941. În 1925, la salonul oficial, juriul i-a acordat premiul național pentru artă. În 1936 se creează în cadrul Academiei Române o secție de artă și George Petrascu este ales ca primul academician dintre pictorii noștri. Discursul pictorului e un omagiu adus industriei meritorilor în pictură: Grigorescu, Aman, Andreescu, Luchian și alții. Discursul a căpătat răspunsul lui C. Rădulescu-Motru, a unui filosof, neexistind între nemuritorii alt om de artă.

Lionello Venturi caută să-l definească astfel pe Petrascu: „el are față de realitate starea de spirit a unui impresionist, dar față de forma sa și de meșteșugul său, starea de spirit a unui expresionist”. S-ar putea spune că arta lui picturală împacă într-o strălucită sinteză realismul, de care vorbeam mai sus, cu impresionismul și chiar și cu expresionismul.

Jacques Zambaccian

GH. PETRASCU: „Mihai Viteazul”

GEORGE PEAGU

Pasărea șarpe

Pasărea șarpe-neterminată
Curge deasupra-mi
De peste trei decenți-fluviu
Cu un rînd de aripi negre
Cu un rînd de aripi albe
Și numărînd eu zic:
O aripă neagră,
O aripă albă,
O aripă neagră.
De unde răsar întrebarea:
Cine poate să-mi spună
Dacă trebuie sau nu
Să le mai număr?

Catrene

Din candela în care dorm strămoșii
Sînt aruncați necontenit afară.
Să-mi ard tulpina uscă cu-a lor ceară-
Fiții înalți, în virf cu flăcări roșii.

Mi-au înflorit toți pomii din ogrădă,
Iar albul ce le scapă dintre gene.
Se-așterne-ntr-un covor de fulgi-aleneni-
Și am acum, și soare, și zăpadă!

Cum trece Oltu-nversunat la vale
Zdrăcindu-și solzii-n fiecare piatră:
Și-amenul șarpelei pe-o-nclinsă vatră.
Ei-geme-nevoindu-se din căle!

Vărsarăm multe tene de sudoare,
Cînd cărmidă lingă cărmidă
A pus urcînd aproape lingă soare
A noastră mai înaltă piramidă.

Din smircuri îmbinate cu blesteme,
Răsar mereu și cresc, ferestele de-o
vreme.
Le-aș vrea-n pervaz, cîte-un poem
în loc de floare,
Dar sînt sărac și n-am măcar un stih
de fiecare!

Mai sus ridică-mă, mai sus, iubire
Și smulge-mă din gheara-aprinsă-a
urii!

Ridică-mă deasupra-atîtor furii,
Și m-oi feri de orice tînguire!

Pendulă sînt din zori și din amurg
Și virful-nclin mai mult înspre lumină;
În zori eu soarele-l aștept să vină,
Iar seara-alunec după soare, — curg.

Pasiunea cercetării

— fapt foarte important — din însăși creația lor.

Se știe că, după dispariția lui Alecsandri și a lui Eminescu, altă literatură română nu s-a creat, dar merită să răspundă necesității unui foarte restrîns număr de specialiști. E o carte și erudită și vie, recreind un climat de efervescentă intelectuală, de înfrîntări ideologice, de căutări creatoare. Spulberînd nu puține idei preconcepute, opinii din autoritate, care, la un examen rînd, se dovedesc subrele și refuzînd figuri pe nedrept uitate, cartea Adrianei Iliescu întregeste imaginea noastră despre viața literară din ultimul deceniu al veacului trecut. O carte de istorie literară, în sfîrșit, în care problemele ideologice, de teorie literară nu sînt strategice ocolite, puse între paranteze, ci abordate frontal și cu bune rezultate. Acolo unde travele alior cercetători se opresc de obicei, al Adrianei Iliescu abia încep a se adevăra. Mai întîi nu manifestă o prea mare încredere în programe. Le consideră cu un scepticism justificat cînd se cercetează o perioadă „caracterizată prin lipsa unor grupări literare ferme constituite”. Se vede, deci, născuși să confruntem declarațiile programatice cu textele publicate în reviste. Constată astfel nu doar vagi abateri, compromisi tactice, ci, uneori, grave, flagrante contradicții între ceea ce publică și ceea ce își propunese să fie și ceea ce ea a fost de fapt. Poziția revistei, rolul și înfrîntarea ei sînt apreciate nu după intenții, ci după realizări.

„În anul” Vlahuță, în primul număr al preamănătoristei Viteaz, se ridică patetic împotriva polemicii care învenina atmosfera literară, pleda convingător pentru obiectivitate, pentru colaborarea tuturor forțelor scriitoricești, pentru instaurarea unui climat de frățească intelectuală. Dar tocmă el s-a angajat ulterior în polemici dintre cele mai înveninate și mai puțin utile instaurării unui asemenea climat. Tinerii românci care sînt Școala nouă se vor pe linia Contemporanului, dar cînd scriu beltrănistă, practică un eminesclianism epigonic, condamnat de Gheera (ca și, curios într-un fel, de Convorbiri literare și, logic de astă dată, de Literatură). Lumea nouă literară și științifică și suplimentul organului socialist, dar, ca și Evenimentul literar, pregătește terenul proporanșimului, publicînd totodată poezii simbolizante. Adevărul ilustrat se proclamă eclectic, sub aspect teoretic, însă, se situează, în genere, pe poziții gheorghiești. Floarea albastră are o atitudine contradictorie: Poezia literară și științifică și definește poziția pentru a obține colaborări prestigioase, tînde să afirme ideile socialiste, dar publică literatură poporanșistă și, datorită prezenței active a lui Ion Gorun în coloanele sale, chiar semănătoristă.

Odată operația această încheiată, confruntarea continuă, publică, citite atent, fiind raportate la aparițiile literare, autoarea manifestînd un interes deosebit pentru cunoașterea relațiilor dintre scriitorii epocii, nu doar așa cum reies ele din lectura recenziorilor, a notelor și articolelor polemice, a corespondenței dintre ei,

plnă la trădarea „generosilor”. Ea se oglindește, în numeroasele publicații de orientare socialistă, care se reclamau de la Gheera și Contemporanul. Totodată, în reacția revistei de altă orientare, în necesitatea resimțită de redactorii acestor de a se defini în raport cu critica inaugurată de Gheera. Înșiși reînvierea Convorbirilor literare, mutată acum la București și bucurîndu-se de colaborarea unor tineri energii și pregătiți (cartea are, printre altele, și meritul de a repune în circulație numele lui D. Evloceanu, critic uitat pe nedrept, care urmărea producția literară la zi, și dovedea o mobilitate spirituală, un gust cum M. Dragomirescu, alt de cunoscut, n-a avut; și o pregătire teoretică cu nimic mai prejos ca a acestuia), însăși reînvierea acestei prestigioase dar cam îmbătrînită, reviste trebuie pusă în relație cu înfrîntarea exercitată de ideile gheorghiești, junimistii mobilizîndu-și toate forțele pentru a contracara această influență.

Referindu-se la polemica dintre Măiorescu și Gheera, la unele luări de poziție ale acestuia din urmă spre sfîrșitul carierei sale critice, Adrianei Iliescu aduce unele contribuții noi la înțelegerea disputelor care a marcat o epocă. Ea arată că obiectul disputelor era, în fond, înțelegerea adevărată „a raportului dintre subiectiv și obiectiv în literatură”. Dobrogeanu-Gheera, sincron cu critica veacului, avea, spre deosebire de Măiorescu, o astfel de înțelegere. De aceea pleda pentru o literatură realistă, obiectivă adică, dar și pentru tendința în artă, pentru o artă care să exprime atitudinea artistului față de realitatea descrisă obiectiv. Respingeria ideii impersonalității artistului se dovedește, astfel, a fi nu rezultatul unei carențe intelectuale, a unei incapacități teoretice, cum se susținea pînă de cîrînd, ci, dimpotrivă, expresia unei gândiri profunde, dialectice. Precizările ulterioare ale lui Gheera — spune, în continuare, autoarea — nu sînt concesii făcute adversarilor, nu se datoresc unei evoluții explicabile prin asimilarea unor elemente din gîndirea maresciană. Deopotrivă, împotriva, consecvență ideologică. Cînt, militînd împotriva teizmulului, punînd accentul pe factorul estetic, Gheera se ridică, de fapt, împotriva superiei echilibrului necesar între obiectiv și subiectiv, în favoarea elementului subiectiv. El nu ceda teren estetizanților, ci, dezvoltîndu-și de-a treia erorii discipolilor, și care, în înțelesul ei, sînt denaturate ideile vlagăzîndu-și, se definea mai exact.

Cartea propune și o mai adecvată înțelegere a lui Măiorescu, un conducător de școală înarmat cu o strategie adecvată, luptînd să împună noul fără a se rupe de tradiție, folosînd orice prilej pentru a-și susține, într-un modu ostil, ideile transformînd pol politice în tribune menite să propunze poezia modernă.

Revistele literare la sfîrșitul secolului al XIX-lea este o carte de atitudine, scrisă cu inteligență și talent, a unei cercetătoare pentru care istoria literară nu e un câmpir ci un teren de luptă pentru victoria ideilor avansate.

Eugen Luca

ANUNȚ

La împlinirea unui sfert de secol de la proclamarea REPUBLICII, în semn de omagiu, MUZEUL LITERATURII ROMÂNE prezintă, la 18 decembrie 1972, ora 19.30, premiera celui de-al treilea spectacol de POEZIE ROMÂNĂ. Acolo unde s-a nalt stearj..., susținut de artistul Tudor GHEORGHE, care va cînta și va rosti — versuri și proză — din: BARZI POPULARI, ION BĂRSEANU, MIHAI BĂNICU, GEO BOGAZ, CEZAR BOLLIAC, VASILE CARLOVA, AL. DAVILA, DELAVRANCEA, DOSOFTEI, ION GHICA, AL. MACEDONSKI, D. TH. NECULUȚA, C. NEGRUZZI, ADRIAN PAUNESCU, AL. RUSCU, MIHAIL SAULESCU, MARIN SORESCU, ZABARIE STANCU, G. TUTOVEANU, V. VOICULESCU, ROMULUS VULPESCU s.a. Muzica: Tudor GHEORGHE. Scenariul: Tudor GHEORGHE și Romulus VULPESCU.

Spectacolele vor avea loc în Sala 99 a Muzeului literaturii române, din strada Fundației nr. 4. Următoarele reprezentații: marți 19 și joi 21 decembrie 1972 la aceeași oră.

Biletele — în număr limitat — s-au pus în vânzare la sediul Muzeului. Telefon: 12 21 95.

revista străină

● COȘA NOSTRA, film franco-italian al cunoscutului Terence Young a fost realizat după consfătușile lui Joseph Vlahchi, membru al Mafiei din 1930. Respingînd presiunile Mafiei, Terence Young ne prezintă o istorie adevărată și spune lucrurilor pe nume. Bucurîndu-se de o interpretare deosebită (Charles Bronson și Lino Ventura) acest film reține atenția prin pasiunea și satiră documentară. (Les Nouvelles Littéraires, 10 dec. 1972)

● FOTOGRAFIA ALĂTURATA îl reprezintă pe extraordinarul cîntăreț argentinian Jorge Carluone, sosit la Paris în luna decembrie pentru patru emisiuni televizate: Le Grand Echiquier, Mediterra, Sauts, Soir, Tom.

● MEDALIA CARL-VON OSSETZKI a Ligii Internaționale a drepturilor omului, se înaltează Berlin, a fost decernată, în acest an, scriitoarei Carola Stern, laureata s-a făcut cunoscută prin lucrările sale în domeniul criticii contemporane.

● SCRITORUL CARL KAMP DIN R.F.G. a primit premiul literar al Organizației europene „Ardennes-Eifel” pentru cartea sa: Peisaje din Belgia meridională.

● ÎN CASA ARTEI DIN MUNCHEN s-a deschis expoziția intitulată „Acuarele, de la 1400 la 1950”. Expoziția rămîne deschisă pînă la 31 decembrie 1973 și prezintă o circumpoeră ale genului, împrumutate de la treizeci de muzee din Europa, printre care și Muzeul Luvrului.

● SCRITORUL SCOTIAN SIR COMPTON MCFEENSI a încetat din viață, în ziua de 3 noiembrie 1972, la vârsta de 86 ani. Au rămas numeroase lucrări despre Highlands și insulele scoțiene, el a scris de asemenea „The Windsor Tapestry”, carte în care apăra cauza prietenului său Eduard al VIII-lea care a părăsit tronul Angliei pentru a se căsători cu aleasa inimii sale, d-na Simpson. A scris o imensă autobiografie în zece volume. Au fost publicate două cărți mai recente: „Whisky agogo”, o povestire amuzantă dintr-un sat pierdut în Scoția. A fost transpusă pe ecran de Alexandre Mackendrick în anul 1948. (Le Monde, dec. 1972)

● REEDITAREA ANTOLOGIEI SCRITORILOR ARTEI ARTEI de Paul Eluard și Valere de Arty, constituie excelentă introducere la seria de cărți despre artă contemporană. Eluard nu face deosebire între vechi și modern. „Dezordinele citatelor mele este oarecum o ordine naturală” — scrie el. Eruditia sa în acest domeniu este surprinzătoare, iar planul vast de lucrări de referință din domeniul literaturii de artă.

● LA MUZEUL DE ARTA MODERNĂ DIN PARIS s-a deschis pînă la 7 ianuarie 1973 o expoziție a tăpiseriilor finlandeze contemporane. După maniera tradițională de confecționare a capelilor Vikingilor (dese și stufoase, cu părul lung de 5 cm), aceste așa numite rya, care fuseseră și de pătură, devenite în acea vreme tăpiserii de ceremonie, apoi covore pe care se așezau mirii în timpul celebrării căsătoriei, iar după aceea folosite ca velințe pentru patul nupțial; și — au servit ca motive de inspirație pentru țesăturile de astăzi, care-au urzit excepționale motive decorative. De obicei ele reprezintă aspecte ale naturii și animale, boreale, nopți albe, ivirea prămăverii, plătirea fulgilor de zăpadă, păduri, lacuri imobile de siluuri, ploaia, culorile zăpezii amestecată cu frunze vestede, — o bogăție de nuanțe rar înfățișate.

● DE CURIND a apărut în editura Mercure de France „Odessa”, un roman de Frederick Forsyth, tradus în limba engleză de H. Robillot. Eroul cărții, gazetarul Peter Miller, duce în Hamburg o viață fără grijii, pînă în momentul în care, cu ocazia unei anchete privind moartea unui evreu bătrîn și sărac, fi cade în mină un jurnal în care sînt notate și descrise, în amănunt, exterminările petrecute în gheto-ul din Riga. Astfel, Miller descoperă în el cu umrire și dezgust, ceea ce germanii din generația lui chiar cei născuți după război, nu cunoșteau decât vag, din cărți.

● LA CEL DE-AL XVIII-LEA FESTIVAL INTERNAȚIONAL AL FILMULUI DE LA KARLOVY VARY (festivalul sovietic de la Karlovy Vary) a obținut premiul cel mare — „Globul de cristal”. Juriul festivalului, deosebit de exigent, a dat o înaltă apreciere acestei tulburătoare nuanțe cinematografice al cărei subiect este munca plină de abnegație a oamenilor de știință, a proiectanților și muncitorilor sovietici care în desăvîșite omenii au realizat spre Cosmos. Filmul este realizat de regizorul D. Harbovički. (Aurora, nov. 1972)

● LA ULIANOVSK, orașul în care s-a născut Lenin, s-a deschis un grandios complex memorial cu prilejul centenarului nasterii lui V.I. Lenin. Festivități jubiliare s-au desfășurat în multe orașe ale Uniunii Sovietice. La Moscova, în Piața Roșie, s-a organizat o mare manifestare a tineretului. (Aurora, nov. 1972)

● ÎN SALA CENTRALĂ DE EXPOZIȚII DIN MOSCOVA s-a deschis Expoziția unională de lucrări ale tinerilor artiști plastici. S-au prezentat 1.500 de lucrări realizate de tinerii pictori, graficieni, sculptori și decoratori ai publicii unionale. Expoziția a fost consacrată celei de-a 50-a aniversării a constituirii U.R.S.S. (Aurora, nov. 1972)

S. P. V.

Poetica lui Velasquez

În succesiunea cronologică a operelor José Ortega y Gasset, eseurile despre Velasquez și Goya aparțin ultimei perioade a gândirii marii filozof spaniol. Deși obiectivă și, într-un fel, contingenta, această împrejurare confirmă, totuși, faptul că și în expresia sa ultimă, estetica lui Ortega y Gasset reprezintă transcrierea într-o altă sferă a ontologiei sale, constituită ca o doctrină coerentă în lucrările anterioare. Acest moment final coincide cu cea mai convulsivă epocă a istoriei contemporane, care a potențat pînă la paroxisim tensiunea dintre „eu” și „circumstanța” ce îl înglobează și îl determină. De aceea estetica lui Ortega y Gasset reprezintă nu numai metamorfoza unei ontologii ci aplicarea viziunii sale asupra existenței și a artei în rigorile unei istorii de suprem dramatism.

Faptul că primele texte integrale ale filozofului spaniol traduse în limba română sînt ultimele sale lucrări anulează ordinea firească a unei lecturi totale și inversează perspectiva în care aceste texte se înscriseră spre a-și doborînd semnificația deplină.

Succesiunea în care se traduce în limba română operele lui Ortega y Gasset ne va pune la dispoziție, cel mult, corpul actual al lor dar nu metamorfoze în decursul cărora ele reprezintă instantanee ale unui flux continuu de ideate. Lectura unui text va deveni, pentru aceasta, o permanentă tentativă de „reviscitență” a lui în sensul în care filozoful spaniol consideră privirea unui tablou drept o încercare de „reviscitență”, adică de reînscris a obiectului în procesul care l-a creat, de rezorbire a lui din actualitate în actualizare.

Intr-o lectură obișnuită, proiectăm întotdeauna semnificația textului în prentă sau actualitate, adică literalitatea. În cazul unei opere a lui Ortega y Gasset, desprinsă arbitrar din fluxul care nu încetează nicicînd de a produce, această transcendență semantică se situează „dîncocoe” nu „dîncolo” de text, este o paradoxală proiectie în retrospectivă. Aceasta pentru că ne interesează nu atât rezultatul procesului, ci însuși producerea.

Vom citi, așadar, în chip de introducere în ontologia lui Gasset eseurile care reprezintă, de fapt, concluzia și suprema verificare a acestuia. Vom parcurge, deci, ca scriitorii ceea ce nu putem contempla ca pură scriere.

Cu totuși întimplător, această ordine negată presupune un prețios privilegiu, stît de prețios înct, fiind vorba de cunoașterea uneia dintre cele mai remarcabile concepții filozofice contemporane „inversarea sensului lecturii pare providențială iar noua ordine pe care o impune doborîndu-se un sens de inițiere. Este privilegiul logic de a aborda „substanța” printr-unul din „modurile” ei de a fi; privilegiul euristic de a explora sfera de cristalină rigoroasă a unei ontologii după ce am zăbovit în tîrîmul luxuriant al unei estetici dezvoltate în jurul picturii

și lui Velasquez și Goya; în sfîrșit, privilegiul didactic de a percepe valoarea și coerența manifestînd un interes deosebit pentru cunoașterea relațiilor dintre scriitorii epocii, nu doar așa cum reies ele din lectura recenziorilor, a notelor și articolelor polemice, a corespondenței dintre ei,

existență în realitate. Ea are inerția unui produs. Eul circumstanțiat este străfulgerat de tensiunea fertilă a vieții reale, este producerea înfinită.

Primatul actului asupra rezultatului său în estetica lui Ortega y Gasset nuanțează atât semnificația noțiunii de „realism” în artă cît și cuprinsul ei, alcătuit nu din rezultate ci din activitățile „poetice”.

După Ortega y Gasset, Velasquez elimină valorile tactice ale tusei necesare pentru a sugera în spațiul bidimensional volumul și adîncimea perspectivei. Imaginea aparține realității celui mai umil dar caracterul ei pur optic îi dă o semnificație spectrală. În felul acesta Velasquez „converstește cotidianul într-o surpriză permanentă” și substituie prezența inertă a imaginii printr-o irumpție spectrală a ei din profunzimile imaginare ale pinzel care comprimă o facere înclănețată, „Epifania” imaginii transformă apariția ei continuă într-o apariție intermitentă și înfinit repetată. Imaginea încețoșă de a mai fi rezultatul unui act încheiat pentru a fi, necontenit, acest act însuși în ineputizabilă lui producere.

Celălalt aspect esențial al esteticii lui Gasset, raportul dintre proiect și operă, asociază ideea primatului actului asupra rezultatului cu teoria perspectivistă potrivit căreia oricare centru de constituție organizează realitatea în cadrele perspectivei, unice și irepetabile, care tuse deschide asupra ei. În același fel, oricare tuse conține „intenția generală a tabloului” și, în mod virtual, tabloul însuși. Din centru fiecare se deschide asupra totalității lui în perspectivă globală, care reprezintă chiar această latență actualizată. Proiectul operii nu este altceva decît „ideea tabloului prezentă și activă” în fiecare din petele sale”. Lectura lui trebuie să reînvie în oricare pigment, nu rezultatul unei opțiuni, care reprezintă un fragment de materie inertă ci actul în sine al opțiunii de a aplica aceea pată ce sublimează totalitatea operii. „A vedea bine un tablou, spune Ortega y Gasset, înseamnă a-l vedea făcîndu-se, în perpetuu operație de devenire, a-l durul reviscitență actualizîndu-ne biografia autorului. Numai astfel ajungem la realitatea autentică a tabloului.”

Substanța picturii este, mai presus de orice, pictare a unei faceri; tabloul pictat reprezintă un accident, unefor revelator, ca acela intitulat Las Meninas în care „un portretist face portretul facerii unui portret”. Epifania „a poeticii” paradoxale a lui Velasquez care suspendă în atemporal un act supus rigorilor duratei și prin magia cărui a face care a început, poate, cîndva, nu se va încheia niciodată.

Cornel Mihai Ionescu

José Ortega y Gasset — Velasquez — Goya. Editura Meridian, 1972 (traducere de Dan Munteanu; prefată de Andrei Ionescu).

thomas mann

Cazul Leverkühn

Dragă Dr. Adorno,

30 decembrie 1945

Aș vrea să-ți scriu referitor la manuscrisul pe...

A și că strania, poate chiar imposibila lucrare...

Cea ce simt în special nevoia să lămuresc, discutând...

Nu de mult m-a izbit, m-a amuzat pe jumătate...

Alt exemplu: către sfârșitul cărții folosesc pe față...

Referirea la vorbele lui Molière: „Je prends mon bien où je le trouve...”

Și mai dificil, ca să nu zic mai scandalos, cazul în care...

Undeva în „Romanul unui roman”, Thomas Mann mărturisește...

colaborarea lui Thomas Mann — mai ales cu acesta din urmă...

În ce-l privește pe Theodor Adorno, regretatul filozof de la Frankfurt...

Pe de altă parte, nimic mai normal, mai legitim decât sentimentul...

tre glorificare și neglijanță, cum se îngroapă a-proape...

Thomas Mann

19 decembrie 1949

Prea stimate domnule Schoenberg,

Al d-voastră „caracter documentar” din revista „Music Survey”...

Mă răbăsc să vă restituți prin poșta, proprietatea dv. după atât de rușinos de multă vreme...

Al dv. devotat, Thomas Mann

P.S. Cu acest prilej, o întrebare: Dacă, sub grădina atacurilor dv....

THOMAS MANN

zată, caracterizată și, în fond, scârțoasă...

Scindăndu-mă din această amărușă că ne vedea...

Al d-voastră devotat, Thomas Mann

17 februarie 1945

Dragă Domnule Schoenberg,

un curios document, incontestabil. O dovadă a sfârșitului zel...

Aș vrea să pot împărtăși această interpretare. Mi-ai dat, într-adevăr, mie, a cărui cultură...

Cine-i creatorul așa-numitei tehnici dodecafonice...

Firește, pe pământ orice greșală se plătește!

Referința la „Doktor Faustus” și la „Triașmenii”...

Prezentare și traduceri de ANDREI ION DELEANU

Imi pare rău, stimate domnule Schoenberg, că ai fost fixat...

Dă-ne voie să sperăm că la dumneata această s-a isprăvit...

Al d-voastră devotat, Thomas Mann

Aici, o paranteză. Din notele la corespondența lui Thomas Mann...

Int-o cordială scrisoare de împăcare din 25 februarie 1948...

Întâta ce mi-au picat în mână primele exemplare din editia germană...

Triașmenii, pe care l-au construit din Hugo Riemann și Dr. Rubsamann...

Scopul acestei operăi era ca Thomas Mann să-și dea seama...

La 10 decembrie, 1948 Thomas Mann adresează către Saturday Review...

Sir,

Scrisoarea lui Arnold Schoenberg către „S. R. of L.”...

Dacă ar cunoaște-o și altfel decât numai din palavrele colportorilor...

Verbele acestea m-au impresionat, oricât de absurde...

Întâta ce mi-au picat în mână primele exemplare din editia germană...

„N-are să-ți vină să crezi, dar Schoenberg a descărcat încă o salvă împotriva noastră...”

A. DORER: Gravură pe cupru

Al d-voastră devotat, Thomas Mann

9 ianuarie 1950

Dragă Dr. Adorno,

„N-are să-ți vină să crezi, dar Schoenberg a descărcat încă o salvă împotriva noastră...”

Al d-voastră devotat, Thomas Mann

19 iunie 1950

„Dragă Alberto Mondadori,

„Muzica dodecafonică este o încercare ingenioasă de a reintroduce ordine și lege în muzică...”

Al d-voastră devotat, Thomas Mann

Luceafărul Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Vișli Teodorescu Redactori șefi adjuncți: Cezar Baltac, Gheorghe Horodnicu, Fănuș Neagu Secretar general de redacție: Constanta Tolu

REDACȚIA: București Bd. Ana Ipătescu 15 Telefon: 115154: 121610 ADMINISTRATIA: Soseaua Kiseleff 10 tel. 183399 ABONAMENTELE: 3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei Tiparul executat la COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚII” Prezentarea grafică: Mircea Popescu Paginatar: Nicolae Ion